

SZÁRSOMLYÓ
KIEMELT JELENTŐSÉGŰ TERMÉSZETMEGŐRZÉSI TERÜLET
HUDD20006

NATURA 2000 FENNTARTÁSI TERV

Összeállította:
Duna-Dráva Nemzeti Park Igazgatóság

2021

Közreműködő szakértők:

Ábrahám Levente

Dénes Andrea

Dévényi Borbála

Dudás György

Gáborik Ákos

Görföl Tamás

Márkus András

Sár József

TARTALOMJEGYZÉK

1.	A terület azonosító adatai	5
1.1.	Név	5
1.2.	Azonosító kód	5
1.3.	Kiterjedés	5
1.4.	A kijelölés alapjául szolgáló fajok és élőhelyek	5
1.5.	Érintett települések	7
1.6.	Egyéb védettségi kategóriák	7
1.7.	Tervezési és egyéb előírások	8
2.	Veszélyeztető tényezők	11
3.	Kezelési feladatok meghatározása	16
3.1.	Természetvédelmi célkitűzés, a terület rendeltetése	16
3.2.	Kezelési javaslatok	18
3.2.1.	Élőhelyek kezelése	18
	Területrendezés, területhasználat, építési tevékenység	18
	Tájhasználat, tájvédelem	19
	Közlekedés	19
	Turizmus	19
	Ipar, bányászat	20
	Vadgazdálkodás	21
	KE-1 Természetes gyepek, cserje-gyep mozaikok és sziklás élőhelyek	24
	KE-2 Kiemelt természetvédelmi jelentőségű erdők	27
	KE-3 Csökkent természetességű honos, tájidegen és elegyes erdők	30
	KE-4 Bemutatóhelyek	35
	KE-5 Mezőgazdasági területek és jellegtelen gyepek	38
	KE-6 Rontott területek, telephelyek	40
3.2.2.	Élőhelyrekonstrukció és élőhelyfejlesztés	42
3.2.3.	Fajvédelmi intézkedések	42
3.2.4.	Kutatás, monitorozás	43
3.2.5.	Mellékletek	45

3.3. A kezelési javaslatok megvalósításának lehetséges eszközei a jogszabályok és a tulajdonviszonyok függvényében.....	49
3.3.2. Pályázati források.....	51
3.4. A terv egyeztetési folyamatának dokumentációja.....	53
3.4.1. Felhasznált kommunikációs eszközök	53
3.4.2. A kommunikáció címzettjei	54
3.4.3. Egyeztetés hatósági és területi kezelő szervekkel.....	55
4. Natura 2000 fenntartási tervet jóváhagyó nyilatkozat.....	58

1. A TERÜLET AZONOSÍTÓ ADATAI

1.1. Név

Szársomlyó kiemelt jelentőségű természetmegőrzési terület (kjTT)

1.2. Azonosító kód

HUDD20006

1.3. Kiterjedés

270,03 ha

1.4. A kijelölés alapjául szolgáló fajok és élőhelyek

A jelölő élőhelytípusok és állatfajok felsorolásánál a Natura 2000 terület adatlapjának 2019. évi változatát vettük alapul.

Közösségi jelentőségű élőhelytípusok

Élőhelykód	Név
6210*	Meszes alapközetű féltermészetes száraz gyepek és cserjésedett változataik (<i>Festuco-Brometalia</i>)
6240*	Szubpannon sztyepek
91H0*	Pannon molyhos tölgyesek
6190	Pannon sziklagyepek
8210	Sziklahasadékok, -falak és törmelékletők növényzete
91L0	Illír gyertyános-tölgyesek (<i>Erythronio-Carpinion</i>)

*kiemelt jelentőségű jelölő élőhelytípus

A Natura 2000 adatlapon nem szereplő, jelölőnek javasolt élőhelytípus:

Élőhelykód	Név
9180	Lejtők és sziklatörmelékek <i>Tilio-Acerion</i> -erdői

Közösségi jelentőségű fajok

Név
szarvas álganéjtúró (<i>Bolbelasmus unicornis</i>)
skarlátbogár (<i>Cucujus cinnaberinus</i>)
villányi télibagoly (<i>Polymixis rufocincta isolata</i>)
nagy szarvasbogár (<i>Lucanus cervus</i>)
hosszúszárnyú denevér (<i>Miniopterus schreibersii</i>)
hegyesorru denevér (<i>Myotis blythii</i>)
nagy patkósdenevér (<i>Rhinolophus ferrumequinum</i>)
magyar méreggyilok (<i>Vincetoxicum pannonicum</i>)

A Natura 2000 adatlapon nem szereplő, jelölő értéknek javasolt közösségi jelentőségű állatfajok:

Név
Anker-araszoló (<i>Erannis ankeraria</i>)-
csonkafülű denevér (<i>Myotis emarginatus</i>)
közönséges denevér (<i>Myotis myotis</i>)

1.5. Érintett települések

Település	Megye	Érintett terület		A település területének érintettsége (%)
		(ha)	(%)	
Nagyharsány	Baranya	256,14	94,93	9,85
Villány	Baranya	13,69	5,07	0,64
Összesen:		270,03	100	

A tervezési terület által érintett helyrajzi számok listáját az európai közösségi jelentőségű természetvédelmi rendeltetésű területekkel érintett földrészelekről szóló 14/2010. (V. 11.) KvVM rendeletet (a továbbiakban: KvVM rendelet) tartalmazza. A Natura 2000 területek által érintett helyrajzi számokat és így a Natura 2000 jogi státuszt is a KvVM rendelet rögzíti, térképi megjelenítéssel is. A jogi jelleg a megosztással keletkező utód helyrajzi számokra is kiterjed.

1.6. Egyéb védettségi kategóriák

Típus	Kód	Név	Átfedés (ha)	Átfedés (%)	Kapcsolódó jogszabály száma
Országos jelentőségű védett természeti terület	15/TT/44 208/TT/89	Szársomlyó TT Villányi Templomhegy TT	227,73 (ebből fokozottan védett: 125,05)	84,15 (fokozottan védett: 46,3)	72/2007. (X. 18.) KvVM rendelet a Szársomlyói természetvédelmi terület védettségének fenntartásáról 85/2007. (X. 18.) KvVM rendelet a Villányi Templom-hegy természetvédelmi terület védettségének fenntartásáról
<i>ex lege</i> védett	4150-6 4150-7	Lapos-barlang Kőkút-barlang	-	-	A természet védelméről szóló

barlangok	4150-8 4150-9	Nagyharsányi hegycsúcs barlangja Nagyharsányi hegycsúcs ürege			1996. évi LIII. Tv.
földtani alapszelvény	Q-05 J-09 J-10 K-23	Villány, Ősgerinces lelőhely Villány, Templom-hegy, felső kőfejtő Villány, Szoborpark Nagyharsány, Szársomlyó, bauxittárók, külfejtés	-	-	-
ökológiai hálózat magterület övezete	MT	-	259,33	96,04	2018. évi CXXXIX. törvény Magyarország és egyes kiemelt térségeinek területrendezési tervéről

1.7. Tervezési és egyéb előírások

Elfogadott érvényes természetvédelmi kezelési terv

2/2010. (I. 14.) KvVM rendelet a Villányi Templom-hegy természetvédelmi terület természetvédelmi kezelési tervéről

A Szársomlyó Természetvédelmi Terület nem rendelkezik jogszabályban kihirdetett természetvédelmi kezelési tervvel.

Településrendezési eszközök

2018. évi CXXXIX. törvény Magyarország és egyes kiemelt térségeinek területrendezési tervéről

Baranya Megyei Önkormányzat Közgyűlésének 9/2005. (V. 12.) Kgy. rendelete Baranya megye területrendezési tervéről.

Települési rendezési tervek:

Nagyharsány:

1/2005 (I.27) számú rendelet Nagyharsány község helyi építési szabályzatáról és szabályozási tervéről

4/2007 (IV.11.) számú rendelet Nagyharsány község helyi építési szabályzatának és szabályozási tervének módosításáról

Villány:

18/2011. (XII.22.) számú önkormányzati rendelet a város szabályozási tervéről és helyi építési szabályzatáról a módosító 14/2015. (VII. 16.) és 20/2015 (XII.18.) önkormányzati rendeletekkel egységes szerkezetben

Villány város Önkormányzat képviselőtestületének 132/2011. (XII.21.) számú határozata a város településszerkezeti tervének megállapításáról

Erdőtervek

A Szársomlyó kjTT a Vajszlói Erdőtervezési Körzetbe tartozik, melynek erdőtervezését a 2014. évi körzeti erdőtervezésre vonatkozó tervezési alapelvekről, valamint az érintett körzeti erdőtervek alapján folytatott erdőgazdálkodásról szóló 47/2014. (IV. 24.) VM rendelet írta elő.

A Vajszlói Erdőtervezési Körzet körzeti erdőterve 2015.01.01-től 2024.12.31-ig hatályos, ügyszáma: 2538/2014.

Tájegységi vadgazdálkodási tervek és vadgazdálkodási üzemtervek

A Szársomlyó kjTT területe vadgazdálkodási beosztása szerint a Dél-dunántúli Vadgazdálkodási tájba és a Dél-Baranyai ártéri vadgazdálkodási tájegységbe (407) tartozik.

A tájegységi vadgazdálkodási tervet a Dél-dunántúli Vadgazdálkodási Táj vadgazdálkodási tájegységeinek vadgazdálkodási tervéről szóló 10/2018. (VII.3.) AM rendelet tartalmazza. A terv utolsó módosításának dátuma az Országos Vadgazdálkodási Adattár szerint 2018.09.10.

A 2017. 03. 01.-től 2037.02.28.-ig tartó üzemtervi ciklusban a Szársomlyó kjtt területét magában foglaló vadgazdálkodási egység kódszáma: 02-504750-407. A vadászatra jogosult a Villányi Vadásztársaság.

Halgazdálkodási tervek

A tervezési területen halgazdálkodási vízterület nem található, halgazdálkodási terv nem vonatkozik rá.

Vízgyűjtő gazdálkodási terv

A tervezési területre a Víz Keretirányelv hazai megvalósítása körében, a Vízgyűjtő-gazdálkodási Terv, 1-15 Alsó-Duna Jobb Part tervezési alegység terve vonatkozik. Közreadta a Vízügyi és Környezetvédelmi Központi Igazgatóság, Dél-Dunántúli Vízügyi Igazgatóság, 2016. április.

A tervet a Kormány 1155/2016. (III. 31.) határozatával fogadta el.

A terv elérhető a <http://www.vizugy.hu/index.php?module=vizstrat&programelemid=149> honlapon.

Világörökségi kezelési terv vagy tervezet

A Szársomlyó kJTT területére világörökségi kezelési terv vagy tervezet nem vonatkozik.

2. VESZÉLYEZTETŐ TÉNYEZŐK

Kód	Veszélyeztető tényező	Jelentősége H: magas; M: közepes; L: kicsi	Érintett terület nagysága (%)	Jelölő fajra vagy élőhelyre gyakorolt hatás
A06	Gyepművelés felhagyása (pl. legeltetés vagy kaszálás megszüntetése)	H	30	A valaha legelőként hasznosított déli oldalon a legelő állatállomány eltűnése óta lassú cserjésedés tapasztalható. Érintett jelölő fajok és élőhelyek: 6210 Meszes alapkőzetű féltermészetes száraz gyepek, 6240 Szubpannon sztyepppek villányi télibagoly (<i>Polymixis rufocincta isolata</i>), hegyesorrú denevér (<i>Myotis blythii</i>) hosszúszárnyú denevér (<i>Miniopterus schreibersii</i>), Anker-araszoló (<i>Erannis ankeraria</i>)
B06	Fakitermelés (kivéve tarvágás)	L	30	A fakitermelések a legkíméletesebb módszerek mellett is az élőhelyek átmeneti megváltozásához, csökkenéséhez vezetnek. A gépek által okozott talajbolygatás, a nem fásszárú vegetáció károsítása és az esetleges szennyezések az erdészeti beavatkozások során természetkárosítással járhatnak. A vegetációs időszakban végzett tevékenységek óhatatlanul az állatvilág zavarásával járnak. Érintett jelölő fajok és élőhelyek: 91L0 Illír gyertyános-tölgyesek (<i>Erythronio-Carpinion</i>) nagy szarvasbogár (<i>Lucanus cervus</i>), nagy hőscincér (<i>Cerambyx cerdo</i>), nagy patkósdenevér (<i>Rhinolophus ferrumequinum</i>).
F07	Sport, turisztikai és szabadidős tevékenységek	L	5	A Szoborpark közelében és a gerincen vezető turistaút mellett kismértékű zavarás és taposási kár jelentkezhet a viszonylag nagy turistaforgalom következtében.

				Érintett jelölő fajok és élőhelyek: 6190 - Pannon sziklagyepek (<i>Stipo-Festucetalia pallentis</i>) magyar méreggyilok (<i>Vincetoxicum pannonicum</i>)
G08	Hal- és vadállomány kezelése	M	100	A túltartott vadállomány ellehetetleníti az erdők természetes felújulását. Az érzékeny gyepek területeken a vadak taposással, túrással károsítják a védett fajokat és élőhelyeket, elősegítik az özönnövények terjedését, illetve a talajban fejlődő lárvákat is pusztítják. Érintett jelölő fajok és élőhelyek: 6190 Pannon sziklagyepek (<i>Stipo-Festucetalia pallentis</i>) 6210 Meszes alapkőzetű féltermészetes száraz gyepek, 6240 Szubpannon sztyepppek 91H0 Pannon molyhos tölgyesek 91L0 Illír gyertyános-tölgyesek nagy szarvasbogár (<i>Lucanus cervus</i>), szarvas álganéjtúró (<i>Bolbelasmus unicornis</i>)
I01	Az Unió számára veszélyt jelentő idegenhonos inváziós fajok	H	30	Az inváziós fajok (állatfajok és lág- és fásszárú növények egyaránt) kiszoríthatják a honos fajokat, degradálják a természetes élőhelyeket, csökkentik a diverzitást, negatívan hatnak az itt élő valamennyi jelölő élőhelyre és fajra. A Szársomlyón a legnagyobb veszélyt a fokozottan védett gyepekben is terjedő bálványfa (<i>Ailanthus altissima</i>) jelenti. Érintett jelölő fajok és élőhelyek: 6190 Pannon sziklagyepek (<i>Stipo-Festucetalia pallentis</i>) 6210 Meszes alapkőzetű féltermészetes száraz gyepek, 6240 Szubpannon sztyepppek 91H0 Pannon molyhos tölgyesek 91L0 Illír gyertyános-tölgyesek

				szarvas álganéjtúró (<i>Bolbelasmus unicornis</i>), villányi télibagoly (<i>Polymixis rufocincta isolata</i>), Anker-araszoló (<i>Erannis ankeraria</i>), csonkafülű denevér (<i>Myotis emarginatus</i>), közönséges denevér (<i>Myotis myotis</i>)
I02	Egyéb idegenhonos inváziós fajok (az Unió számára veszélyt jelentő fajokon kívül)	H	30	Elsősorban a fehér akác (<i>Robinia pseudoacacia</i>) terjedése okozhat problémát az erdőszerkezet átalakításával és az aljnövényzet degradációjával, a gyepeken pedig az orgona (<i>Syringa vulgaris</i>) terjedése jelent veszélyt. Érintett jelölő fajok és élőhelyek: 6210 Meszes alapkőzetű féltermészetes száraz gyepek, 6240 Szubpannon sztyepppek 91H0 Pannon molyhos tölgyesek 91L0 Illír gyertyános-tölgyesek szarvas álganéjtúró (<i>Bolbelasmus unicornis</i>), villányi télibagoly (<i>Polymixis rufocincta isolata</i>), Anker-araszoló (<i>Erannis ankeraria</i>), csonkafülű denevér (<i>Myotis emarginatus</i>), közönséges denevér (<i>Myotis myotis</i>)
L02	Fajösszetétel változás természetes szukcesszió következtében (más, mint a mezőgazdasági vagy erdészeti gyakorlatnak által okozott közvetlen változás)	H	30	A szukcesszió révén a gyepek területe csökken, az élőhelyek feldarabolódnak. Érintett jelölő fajok és élőhelyek: 6190 Pannon sziklagyepek (<i>Stipo-Festucetalia pallentis</i>) 6210 Meszes alapkőzetű féltermészetes száraz gyepek 6240 Szubpannon sztyepppek 8210 Mészkösziklás lejtők sziklanövényzettel villányi télibagoly (<i>Polymixis rufocincta isolata</i>), hegyesorrú denevér (<i>Myotis blythii</i>) hosszúszárnyú denevér (<i>Miniopterus schreibersii</i>), Anker-araszoló (<i>Erannis ankeraria</i>)

Jövőben potenciális veszélyeztető tényezők:

Kód	Veszélyeztető tényező	Jelentősége H: magas; M: közepes; L: kicsi	Érintett terület nagysága (%)	Jelölő fajra vagy élőhelyre gyakorolt hatás
L06	Állat- és növényfajok közötti kölcsönhatások (versengés, ragadozás, élősködés, patogenitás)	L	-	Szakértők szerint a Lloviu-vírus esetleges behurcolása súlyosan károsíthatja a denevérek (elsősorban a hosszúsárnyú denevérek) állományát. Érintett jelölő fajok és élőhelyek: hosszúsárnyú denevér (<i>Miniopterus schreibersii</i>)

Kívülről érkező hatások:

Kód	Veszélyeztető tényező	Jelentősége H: magas; M: közepes; L: kicsi	Érintett terület nagysága (%)	Jelölő fajra vagy élőhelyre gyakorolt hatás
A01	Mezőgazdasági művelés alá vonás (kivéve lecsapolás és égetés)	M	-	Hegylábi puffterületeken szőlő ültetvények telepítése az erdő vagy cserjesáv helyére. Érintett jelölő fajok és élőhelyek: hegyesorrú denevér (<i>Myotis blythii</i>) hosszúsárnyú denevér (<i>Miniopterus schreibersii</i>), Anker-araszoló (<i>Erannis ankeraria</i>)
A11	Mezőgazdasági célú égetés	M	-	A környező mezőgazdasági területekről a gyepekre áttérjedő tüzek jelentős pusztítást tudnak okozni egyes gerinctelen fajok populációiban, károsíthatják a lágyszárú növényzetet és teret nyithatnak a bálványfa még intenzívebb terjedésének. Érintett jelölő fajok és élőhelyek: 91H0 Pannon molyhos tölgyesek <i>Quercus pubescens</i> -szel (Mindennapi használatra javasolt elnevezés: Pannon molyhos tölgyesek 6240 Szubpannon sztyeppek

				villányi télibagoly (<i>Polymixis rufocincta isolata</i>),
A21	Növényvédő szerek használata a mezőgazdaságban	M	-	A szőlők intenzív vegyszeres kezelése a meteorológiai körülményektől függően szennyezheti a terület védett élőhelyeit és károsíthatja védett fajait és a védett fajok táplálékául szolgáló fajok populációit. Érintett jelölő fajok és élőhelyek: 6210 Meszes alapkőzetű féltermészetes száraz gyepek, 6240 Szubpannon sztyepppek hegyesorrú denevér (<i>Myotis blythii</i>), hosszúszárnyú denevér (<i>Miniopterus schreibersii</i>), csonkafülű denevér (<i>Myotis emarginatus</i>), közönséges denevér (<i>Myotis myotis</i>)
C01	Ásványkitermelés (pl. kőzet, érc, kavics, homok, kagyló)	M	-	A bányászat elsősorban az élőhelyek eltűnésével veszélyezteti a jelölő értékeket. Érintett jelölő fajok és élőhelyek: villányi télibagoly (<i>Polymixis rufocincta isolata</i>)
F02	Építkezés vagy átalakítás (pl. lakott területé vagy településé) meglévő városi vagy rekreációs területeken	M	-	Számos denevérfaj az év egy részében épületeket használ búvóhelyként. Ezek zavarása veszélyezteti állományait, ami jelenthet közvetlen zavarást, illetve az épületek felújításakor a ki- vagy visszajutási lehetőség megszűnését is. Érintett jelölő fajok és élőhelyek: csonkafülű denevér (<i>Myotis emarginatus</i>)
F24	Zaj-, fény-, hő- vagy egyéb szennyezést okozó lakossági vagy rekreációs tevékenységek és struktúrák	M	-	A környező lakott területek fényszennyezése ökológiai csapdaként hat egyes fajokra, másoknak a táplálékbázisát befolyásolja negatívan. Érintett jelölő fajok és élőhelyek: villányi télibagoly (<i>Polymixis rufocincta isolata</i>), csonkafülű denevér (<i>Myotis emarginatus</i>)

3. KEZELÉSI FELADATOK MEGHATÁROZÁSA

3.1. Természetvédelmi célkitűzés, a terület rendeltetése

Általános célkitűzés:

A Natura 2000 terület természetvédelmi célkitűzése az azon található, a kijelölés alapjául szolgáló közösségi jelentőségű fajok és élőhelytípusok kedvező természetvédelmi helyzetének megőrzése, fenntartása, helyreállítása, valamint a Natura 2000 területek lehatárolásának alapjául szolgáló természeti állapot, illetve a fenntartó gazdálkodás feltételeinek biztosítása.

Kiemelt fontosságú célok:

A (6190) pannon sziklagyepek (*Stipo-Festucetalia pallentis*); a (6210) meszes alapközetű féltermészetes száraz gyepek és cserjésedett változataik (*Festuco-Brometalia*); a (6240) szubpannon sztyepek; a (8210) mészkősziklás lejtők sziklanövényzettel; az (91L0) illír gyertyános-tölgyesek (*Erythronio-Carpinion*) és a (91H0) pannon molyhos tölgyesek *Quercus pubescens* jelölő élőhelyek, a villányi télibagoly (*Polimixis rufocincta isolata*), és a magyar méreggyilok (*Vincetoxicum pannonicum*), valamint a védett és közösségi jelentőségű denevérfajok kedvező természetvédelmi helyzetének fenntartása.

További célok:

- A jelölő és egyéb közösségi jelentőségű, valamint védett fajok élőhelyéül szolgáló gyepek megőrzése, a túlzott cserjésedés visszaszorítása elsősorban a tájidegen fásszárúak (pl. bálványfa (*Ailanthus altissima*)) irtásával.
- A villányi télibagoly (*Polimixis rufocincta isolata*) élőhelyeinek védelme, fenntartása a tápnövény (sziklai üröm) állományaival rendelkező gyeptársulások fenntartásán keresztül.
- A magyar méreggyilok (*Vincetoxicum pannonicum*) élőhelyeinek védelme, fenntartása, az ex situ szaporítás lehetőségének megvizsgálása.
- A jelölő és védett denevérfajok, különösen a kolóniák élőhelyeinek és táplálkozó területeinek védelme.
- A kizárólag a Szársomlyón élő fajok, illetve alfajok (villányi télibagoly (*Polimixis rufocincta isolata*), magyar kikerics (*Colchicum hungaricum*), korongos lucerna (*Medicago orbicularis*), apró vajvirág (*Orobanche nana*), házi kövirózsa (*Sempervivum tectorum*)), valamint a kizárólag a Villányi-hegységben előforduló fajok (bakszarvú lepkeszeg (*Trigonella gladiata*), csőrös boglárka (*Ranunculus psilostachys*)) populációinak és élőhelyének fenntartása.
- A haragos sikló (*Dolicophis caspius*) élőhelyeinek védelme, populációjának fenntartása.
- Az erdei élőhelyeken a termőhelyi viszonyoknak megfelelő, természetes, illetve természetközeli, a honos társulásoknak megfelelő fafajösszetételű, többkorú, a társulásra jellemző aljnövényzetű erdők megőrzése, helyreállítása.
- A természetes, illetve természetközeli állapotú erdőkben a folyamatos erdőborítást szolgáló gazdálkodási módok fenntartása, a holt faanyag védelme.
- A terület változatos földtani és felszínalaktani természeti értékeinek, különösen a felszíni karszt jelenségek, felszín alatti hidrotermális képződmények, barlangok, valamint az

emberi tevékenység során keletkezett mesterséges elemek (bányafalak és -üregek) megőrzése, a veszélyeztető antropogén hatások mérséklése.

- A területen található földtani feltárások, földtani alapszelvények, a nemzetközi viszonylatban is jelentős ősmaradvány előfordulások - a jura korú fauna, valamint a pliocén-pleisztocén korú gerinces maradványok lelőhelyeinek megőrzése.
- Inváziós növényfajok visszaszorítása (bálványfa, orgona, papíreper).
- Tájidegen fajok állományainak visszaszorítása, szerkezet átalakítása az erdőterületeken, elsősorban az akácok átalakításán keresztül.
- A terület természeti és földtani értékeinek megismerésére irányuló szakmai turizmus, oktatás és idegenforgalom, valamint a kutatások támogatása és koordinálása a terület értékeinek kíméletét szem előtt tartva.

3.2. Kezelési javaslatok

Jelen fejezet célja a Szársomlyó Natura 2000 terület természetvédelmi célkitűzéseinek elérését elősegítő kezelési módok rögzítése. A 275/2004. (X. 8.) Korm. rendelet 4.§ 5. pontja alapján „*A fenntartási terv a Natura 2000 terület kezelésére vonatkozó javaslatokat, valamint ezek megvalósításának lehetséges eszközeit tartalmazza, és jogszabály eltérő rendelkezése hiányában kötelező földhasználati szabályokat nem állapít meg.*” Az itt megfogalmazott kezelési javaslatok célja, hogy a kezelési egységekben előforduló közösségi jelentőségű értékek, a jelenlegi gazdálkodási gyakorlat és adottságok alapján javaslatot tegyenek a gazdálkodás kívánatos módjára, megadják, hogy a jelölő értékek megőrzéséhez milyen kezelési előírás-javaslatok alkalmazása szükséges. A már más jogszabály vagy hatósági eszköz alapján létező előírások esetében azok kötelező jellegét értelemszerűen az azt megalapozó jogszabály, vagy hatósági eszköz támasztja alá, jelen fenntartási terv ezekre az előírásokra csak utalást tesz. A tervkészítés időpontjában jogszabály alapján kötelezően betartandó előírásokon túli, a célokhoz illeszkedő, kívánatos kezelést megfogalmazó előírás-javaslatok iránymutatásként szolgálnak.

A terv „3.2.1 Élőhelyek kezelése” fejezete egyrészt a teljes területre vonatkozóan, másrészt a terület kezelési egységekbe csoportosított élőhelytípusaira elkülönítve határoz meg kezelési javaslatokat.

3.2.1. Élőhelyek kezelése

A) Gazdálkodáshoz nem köthető általános javaslatok

Területrendezés, területhasználat, építési tevékenység

Az érintett települések településrendezési eszközeinek elkészítése, módosítása és felülvizsgálata során javasolt ügyelni arra, hogy a Szársomlyó kJT területére vonatkozó előírások összhangban legyenek a természetvédelmi célkitűzésekkel, biztosítsák természeti és tájképi értékének megóvását. Az országos jelentőségű védett természeti területeken (Szársomlyó TT, Villányi Templom-hegy TT) bármilyen épület, építmény csak a természetvédelmi célkitűzésekkel összhangban, azok megvalósítása érdekében helyezhető el. Nem javasolt semmilyen használati mód vagy tevékenység, amely a természetes vagy természetszerű élőhelyek területének csökkenésével vagy állapotuk romlásával jár. Új vonalas létesítmény építése nem javasolt.

A Villányi Templom-hegy természetvédelmi terület természetvédelmi kezelési tervéről szóló 2/2010. (I. 14.) KvVM rendelet értelmében a templomhegyen tilos olyan tevékenységet folytatni, illetve olyan létesítményt elhelyezni, amely a földtani és felszínalaktani természeti értékek, ezen belül különösen a földtani alapszelvények, az ősmaradvány-élőhelyek és barlangok

veszélyeztetésével, károsításával jár. Új építmény elhelyezése tilos, kivéve az élet- és balesetvédelmet szolgáló építmények, valamint a természetvédelmi célkitűzések megvalósítását elősegítő infrastruktúra, berendezések (tanösvény létesítményei, berendezései; tájékoztató-, információs, a látogatókat irányító táblák; kilátó; pihenőhelyek szabadtéri bútorai; hulladékgyűjtő edények; barlangok biztonságos lezárását, földtani természeti értékek megóvását szolgáló létesítmények) elhelyezését. Építéskor a felvonulás és anyagtárolás helyét lehetőség szerint a területen kívül kell kijelölni.

Tájhasználat, tájvédelem

A bányaművelés alapvetően és visszafordíthatatlanul rontsolta a hegy és a környező táj arculatát. A távlati képben Beremend és Siklós felőli utakról (nyugatról és délről) nézve érzékelhető a legmarkánsabban a bányaművelés hatása, mind a hegy kontúrjában, mind létesítményeiben. A környező községek a Siklós-Villányi Borút meghatározó települései, a borút a vidék jelentős idegenforgalmi, turisztikai célpontja. A rendezés alapvető célja kell, hogy legyen a távlati képben megjelenő látvány esetén a minél kisebb rombolt felszín nagysága.

A kőbánya a Pécsi Bányakapitányság által 4277-1/00 számon jóváhagyott tájrendezési tervvel rendelkezik. A tájrendezési terv készítése során a következő szempontokra voltak figyelemmel:

1. Az eredeti nagyformát megközelítő felszín kialakítása
2. A művelés után megmaradó felszínen járva látható kép
3. A megmaradó bányafalak, peremek látványa Ny-ról és D-ről
4. A véglegesen megmaradó bányaudvaron belülről feltáruuló látvány
5. A bányatelken belül még meglévő földtani- táji értékek (karrgerinc, bauxitlencse, légakna, karrosodott felszínek) megőrzése.

Közlekedés

A gépjárművel történő közlekedésre a meglévő földutak használhatók, új utak létesítése, az utak szilárd burkolattal való ellátása nem javasolt. A fokozottan védett területen a gépjárművel való közlekedést – az okszerű gazdálkodási tevékenység folytatásához kapcsolódó gépjárműhasználat kivételével – kerülni kell. A Villányi Templom-hegy természetvédelmi terület természetvédelmi kezelési terve értelmében a terület látogatása csak gyalogosan történhet; kerékpár-, motorkerékpár-, és gépjárműforgalom tilos.

Turizmus

Az 1996. évi LIII. tv. 38. § értelmében a tervezési terület fokozottan védett részei a kijelölt turistautak kivételével csak hatósági engedéllyel látogathatók. A Szársomlyó TT fokozottan védett területére engedély nélkül is beléphetnek a látogatók a Szoborparkot körülvevő kiépített sétányon, vagy a természetvédelmi kezelő szervezésében rendszeresen tartott vezetett túrák keretében.

A Nagyharsányi Szoborpark és a Villányi Templomhegy bemutatóhelyei, valamint a terület nem fokozottan védett részei szabadon látogathatók. A terület természetvédelmi szempontból

legértékesebb részen, a déli lejtőn, annak sérülékenysége miatt a turisztikai terhelés növelése a továbbiakban sem javasolt.

A védett és fokozottan védett területeken hatósági engedély szükséges a közösségi és tömegsportesemények rendezéséhez, sportversenyhez. Technikai jellegű sporttevékenység végzése a területen nem javasolt.

A hegycsúcs közelében népszerű siklóernyő starthely található, melynek használata szintén természetvédelmi engedélyhez kötött.

A Villányi Templom-hegy természetvédelmi terület természetvédelmi kezelési tervéről szóló 2/2010. (I. 14.) KvVM rendelet értelmében a Templom-hegyen a terület természeti értékeinek bemutatását a területen található tanösvény fenntartásával kell biztosítani. A látogatás során a tanösvény kijelölt és jelzett nyomvonaláról a látogatók testi épségének, illetve a terület természeti értékeinek megőrzése érdekében tilos letérni. Táborozás a területen nem szervezhető.

Ipar, bányászat

Új ipari létesítmény, üzem elhelyezése, ipari tevékenység folytatása a területen nem javasolt.

A tervezési terület védett részein külszíni bányatelek nem nyitható és bővíthető. Az egyéb területekre az OTvT. 25.§ (6) rendelkezései az irányadók, mely szerint az ökológiai hálózat magterületének övezetében bányászati tevékenység folytatása a bányászati szempontból kivett helyekre vonatkozó előírások alkalmazásával engedélyezhető. Az övezetben új célkitermelőhely és külfejtéses művelésű bányatelek nem létesíthető, a meglévő külfejtéses művelésű bányatelek horizontálisan nem bővíthető.

A hegy nyugati oldalában működő kőbánya természetvédelmi pillérének határvonala 33 terepi pont rögzítésével történt meg, melyek a területen beazonosíthatóak (40 cm magas, piros vasrudak). A bánya végállapotának határvonala a természetvédelmi pillér határvonalával megegyezik. A természetvédelmi pillérrel kijelölt vonalon kívül bányászati tevékenység nem végezhető. A bányászat előrehaladásával, a végállapot határvonalának kialakítása során folyamatosan ellenőrizendő, hogy a bányaművelés ne lépje át a kitűzött határvonalat. A tervezési területnek jelenleg részét képezi a Nagyharsány 0254/1h-g földrészlet, ami a bányaművelés alatt álló részén fekszik.

A Villányi Templom-hegy természetvédelmi terület természetvédelmi kezelési terve értelmében a területen ipari tevékenység végzése tilos. Bármilyen bányászati tevékenység kizárólag a területen található földtani feltárások, földtani alapszelvények, ősmaradvány előfordulások, karsztos képződmények, barlangok, illetve ezek maradványai, továbbá a terület egyéb természeti-, és táji értékeinek bármilyen mértékű és módú veszélyeztetése, károsítása nélkül végezhető olyan módon, hogy a tevékenység ne veszélyeztesse a terület természetvédelmi és oktatási célú bemutatását, valamint tudományos kutatását, illetve ezek természeti feltételeit.

B) Gazdálkodáshoz köthető kezelési javaslatok

Vadgazdálkodás

A vad az erdei életközösség elvitathatatlan része. Az életközösségek védelme érdekében ugyanakkor a vadsűrűséget szabályozni szükséges. Az élőhely forráskészletét meghaladó sűrűségű nagyvadállomány káros hatása elleni fellépés elsősorban a vadászati szakterület feladata.

A területen a legnagyobb problémát a túltartott vaddisznó állomány okozza. A természetes gyepeken és az erdők aljnövényzetében is komoly károkat okoz túrásával, a túrasok helyén meginduló gyomosodással, az erdő természetes felújulásának hátráltatásával. Természetvédelmi szempontból javasolt a vaddisznó állomány drasztikus csökkentése.

Etető, vadat vonzó létesítmények esetében ügyelni kell a gyomosodás elkerülésére, ellenőrzésére. Új vadászati létesítmény kihelyezését javasolt a természetvédelmi kezelővel egyeztetni, hogy a legérzékenyebb, természeti értékekben gazdag területek ne sérüljenek.

Kezelési egységek (KE)

A tervezési terület élőhelytípusai, illetve azok természetességi állapota és a gazdálkodási módok alapján 6 kezelési egység került elkülönítésre. A kezelési egységek lehatárolása a 2019-ben végzett élőhelyfelmérés alapján történt. A kezelési egységek határai az élőhelyfoltokat követik, nem telekhatárokat vagy erdőrésztlet-határokat, ezért nem rögzítettek, az élőhelyfoltok esetleges átalakulásával vagy vándorlásával együtt rugalmas módosításuk szükséges. Pontos térbeli lehatárolásuk a fenntartási terv gyakorlati alkalmazása során e terv térképmellékletének és leírásainak iránymutatása alapján, a konkrét feladat ismeretében a területen illetékes természetvédelmi őr segítségével, a terület aktuális állapotának megfelelően a helyszínen végzendő.

Kód	Kezelési egység megnevezése és területe	Á-NÉR élőhely	Élőhely Natura 2000 kód	Jellemzők:
KE-1	Természetes gyepek, cserjegyep mozaikok és sziklás élőhelyek 81,565 ha	G2-Mészkedvelő nyílt sziklagyepek, H3a-Köves talajú lejtősztyepek, H4-Erdőssztyeprétek, I3a-Kőfalak pionír növényzete, I4-Árnyéktűrő nyílt sziklanövényzet, L2a-Cseres-kocsánytalan tölgyesek, M1-Molyhos tölgyes bokorerdők, P2b-Galagonyás-kökényesborókás száraz cserjések	6190-Pannon sziklagyepek (<i>Stipo-Festucetalia pallentis</i>), 6210-Meszes alapkőzetű féltermészetes száraz gyepek és cserjésedett változataik (<i>Festuco-Brometalia</i>) 6240-Szubpannon sztyepek, 8210-Mészkősziklás lejtők sziklanövényzettel, 91H0-Pannon molyhos tölgyesek <i>Quercus pubescens</i> szel, 91M0-Pannon cseres-tölgyesek	A Szársomlyó déli oldalának és gerincének értékes, védett fajokban gazdag, fás-cserjés foltokkal mozaikos, nagyrészt sziklakibúvásos, fokozottan védett gyepterülete, valamint a Templom-hegy hasonló jellegű területei.
KE-2	Kiemelt természetvédelmi jelentőségű erdők 18,9567 ha	LY2-Törmeléklejtő-erdők, LY4-Tölgyes jellegű sziklaerdők és tetőerdők, M1-Molyhos tölgyes bokorerdők, P2b-Galagonyás-kökényesborókás száraz cserjések	91H0-Pannon molyhos tölgyesek <i>Quercus pubescens</i> szel, 9180-Lejtők és sziklatörmelékek <i>Tilio-Acerion</i> -erdői, (6240-Szubpannon sztyepek, 6190-Pannon sziklagyepek (<i>Stipo-Festucetalia pallentis</i>))	Nagy természetességű, a lehető legnagyobb kíméletet igénylő, záródó és közel zárt lombkoronaszintű erdőállományok.

KE-3	Csökkent természetességű honos, tájidegen és elegyes erdők 150,3676 ha	K2-Gyertyános-kocsánytalan tölgyesek, RB-Őshonos fafajú puhafás jellegtelen vagy pionír erdők, RDb-Őshonos lombos fafajokkal elegyes idegenhonos lombos és vegyes erdők, P2b-Galagonyás-kökényes-borókás száraz cserjések, S1-Akác ültetvények, S6-Nem őshonos fajok spontán állományai	91L0-Illír gyertyános-tölgyesek (<i>Erythronio-Carpinion</i>), 9180-Lejtők és sziklatörmelékek Tilio-Acerion-erdői	Kisebb vagy jelentős mértékben degradálódott, többnyire erdőgazdálkodás alatt álló, kezelést igénylő zárt fásszerű állományok.
KE-4	Bemutatóhelyek 3,102 ha	H3a-Köves talajú lejtősztyepek, OC-Jellegtelen száraz- vagy félszáraz gyepek, P2b-galagonyás-kökényes-borókás száraz cserjések, U4-Telephelyek, roncsterületek	6240-Szubpannon sztyepek	Nagyharsányi szoborpark és a Villányi Templom-hegy bemutatóhelyei és környezetük.
KE-5	Mezőgazdasági területek és jellegtelen gyepek 4,695 ha	OC-Jellegtelen száraz- vagy félszáraz gyepek, OF-Magaskórós ruderalis gyomnövényzet, P2b-alagonyás-kökényes-borókás száraz cserjések, RB-Őshonos fafajú puhafás jellegtelen vagy pionír erdők, T7-Intenzív szőlők, gyümölcsösök és bogyós ültetvények, T8-Extenzív szőlők és gyümölcsösök, T9-Kiskertek		A terület széléin benyúló nagyüzemi szőlők.
KE-6	Rontott területek, telephelyek 10,6457 ha	OF-Magaskórós ruderalis gyomnövényzet, S6 x P2b-Nem őshonos fajok spontán állományai galagonyás-kökényes-borókás száraz cserjésekkel, U4-Telephelyek, roncsterületek		Roncsolt bányatelek, mesterséges felszínek, építmények, utak és az ezekhez kapcsolódó degradált növényzet.

A kezelési egységek térképi lehatárolása a 3.2.5 fejezetben található.

KE-1 Természetes gyepek, cserje-gyep mozaikok és sziklás élőhelyek

(a) *Kezelési egység kódja:* KE-1

(b) *Kezelési egység meghatározása:*

A kezelési egység élőhelyfoltjai a Szársomlyó és a Templom-hegy természetes gyepeit és gyp-cserjés, illetve gyp-bokorerdő mozaikjait foglalják magukban, az ezen területekre eső dominánsan sziklás területeket is ideértve.

A Szársomlyó déli lejtőjét igen mozaikosan sziklagyep társulás, lejtősztyepp, ill. karsztbokorerdő borítja. Legjellemzőbbek a sziklakibúvásokkal tarkított dalmát csenkeszes gyepek, sok védett, unikális fajjal. (Pl.: a csak a Szársomlyón előforduló magyar kikerics (*Colchicum hungaricum*), az apró vajvirág (*Orobanche nana*), és a házi kövirózsa (*Sempervivum tectorum*), a csak a Villányi-hegységben előforduló bakszarvú lepkeszeg (*Trigonella gladiata*) és a csőrös boglárka (*Ranunculus psilostachys*). Ritka, értékes fajok közé tartozik még pl. a mecseki varjúháj (*Sedum neglectum* ssp. *sopianae*), a dalmát csenkesz (*Festuca dalmatica*), és a közösségi jelentőségű magyar méreggyilok (*Vincetoxicum pannonicum*).

(c) *Kezelési egység megfeleltetése/Érintettség vizsgálata:*

Érintett ÁNÉR élőhelyek: G2-Mészkedvelő nyílt sziklagyepek, H3a-Köves talajú lejtősztyepek, I3a-Kőfalak pionír növényzete, I4-Árnyéktűrő nyílt sziklanövényzet, M1-Molyhos tölgyes bokorerdők, P2b-Galagonyás-kökényes-borókás száraz cserjések

Érintett Natura 2000 élőhelyek: 6190-Pannon sziklagyepek (*Stipo-Festucetalia pallentis*), 6240-Szubpannon sztyepek, 8210-Mészkősziklás lejtők sziklanövényzettel, 91H0-Pannon molyhos tölgyesek *Quercus pubescens*szel

Érintett közösségi jelentőségű jelölő fajok:

magyar méreggyilok (*Vincetoxicum pannonicum*)

villányi télibagoly (*Polymixis rufocincta isolata*)

Anker-araszoló (*Erannis ankeraria*)

nagy patkósdenevér (*Rhinolophus ferrumequinum*)

hegyesorrú denevér (*Myotis blythii*)

hosszúszárnyú denevér (*Miniopterus schreibersii*)

csonkafülű denevér (*Myotis emarginatus*)

közönséges denevér (*Myotis myotis*)

Érintett, egyéb kiemelt fajok:

magyar kikerics (*Colchicum hungaricum*), apró vajvirág (*Orobanche nana*), házi kövirózsa (*Sempervivum tectorum*), bakszarvú lepkeszeg (*Trigonella gladiata*), csőrös boglárka

(*Ranunculus psilostachys*), mecseki varjúháj (*Sedum neglectum ssp. sopianae*), dalmát csenkesz (*Festuca dalmatica*), csinos árvalányhaj (*Stipa pulcherrima*), magas borsó (*Pisum elatius*), törpe mandula (*Prunus tenella*), tavaszi héric (*Adonis vernalis*), rozsdás gyűszűvirág (*Digitalis ferruginea*), magyar aknázpók (*Nemesia pannonica*), imádkozó sáska (*Mantis religiosa*), sisakos sáska (*Acrida ungarica*), fűrészlábú szöcske (*Saga pedo*), magyar boglárka (*Iolana iolas*), díszes csuklyásbagoly (*Cucullia formosa*), Hagen-csőrösrovar (*Bittacus hageni*), haragos sikló (*Dolichophis caspius*).

(d) Gazdálkodáshoz köthető általános kezelési javaslatok:

A sziklagyep és lejtősztyep gyepfoltok és erdő-gyep mozaikok többségükben a fokozottan védett természeti terület részeit képezik, ezért kezelésükben mindig a természetvédelmi szempontoknak kell elsődlegesen érvényesülniük. A kezelési javaslatok alapja a gyepfoltok és fásszárú növénycsoportok természetes arányának megőrzése kell legyen. Az értékes lágyszárú növényzet megóvása érdekében a gyepfoltok karbantartását szükség esetén kézi cserjeirtással kell elvégezni. Kiemelt figyelmet kell fordítani a terület idegenhonos fajoktól való megóvására. Ügyelni kell a viszonylagos zavartalanság megőrzésére, minden beavatkozás csak természetvédelmi céllal és természetkímélő módszerekkel megengedett. A sziklafelszínek esetében a zavartalanság fenntartása a cél, megjelenő inváziós fajok célzott eltávolítása szükség esetén megengedhető.

(e) Gazdálkodáshoz köthető, kezelési egységre vonatkozó konkrét kezelési előírás-javaslatok:

a) Kötelezően betartandó előírások:

A természet védelméről szóló 1996.évi LIII. törvény 6.-18. és 31.- 47.§

275/2004. (X. 8.) Korm. rendelet. az európai közösségi jelentőségű természetvédelmi rendeltetésű területekről.

Villányi Templom-hegyen található területek esetében a 2/2010. (I. 14.) KvVM rendelet a Villányi Templom-hegy természetvédelmi terület természetvédelmi kezelési tervéről

Az üzemtervezett erdőterületek esetében az erdőről, az erdő védelméről és az erdőgazdálkodásról szóló 2009. évi XXXVII. törvény és annak végrehajtásáról szóló 61/2017. (XII. 21.) FM rendelet, valamint a Vajszlói Erdőtervezési Körzet körzeti erdőterve

b) Javasolt előírások:

Kód	Gyepterületekre vonatkozó előírások
GY26	Inváziós fásszárúak mechanikus irtása.
GY27	Nem speciális növényvédő szer kijuttatása esetén az inváziós fásszárúak vegyszeres irtása a területileg illetékes hatóság engedélye alapján lehetséges.
GY34	Gyepterületen előforduló, 1,5 m-nél magasabb tájidegen faegyedeket vegyszeres kezelését lábon állva szükséges elvégezni (törzs megfúrása, vegyszer injektálása); a hatékonyság érdekében a kezelés fafajtól függően a vegetációs időszak kezdetén (április-május) vagy végén (augusztus-szeptember) végezhető.
GY68	Legeltethető állatfaj: juh
GY118	Élőhelyrekonstrukció.
E76	Erdősztyepp-erdők füves részeinek fenntartó kezelése.

(f) Élőhelyrekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslatok:

A gyepterületeken a régebbi idők kezelési-gazdálkodási gyakorlata (legeltetés és rendszeres tisztítás) megszűnt, ezért elindult a cserjésedés és erdősödés. A megfelelő gyep-erdő arány fenntartása érdekében szükség lehet idővel a fásszárú növényzet ritkítására, a felhalmozódó fűavar eltávolítására. A területen jelenlévő inváziós bálványfa visszaszorítása folyamatos munkát igényel.

(g) Kezelési javaslatok indoklása:

A kezelési egységhez tartozó területek a Szársomlyó kJTT legjelentősebb természeti értékét képviselő, országos viszonylatban is kiemelkedő jelentőségű jelölő élőhelyek, számos védett, fokozottan védett fajjal. Méretének és természetességi értékének megőrzése alapvető fontosságú a teljes Natura 2000 terület védelmi céljainak megvalósításához.

KE-2 Kiemelt természetvédelmi jelentőségű erdők

(a) Kezelési egység kódja: KE-2

(b) Kezelési egység meghatározása:

Nagy természetességű, kíméletet igénylő, záródó és közel zárt lombkoronaszintű erdőállományok. A Szársomlyó északi oldalán, a hegygerinc közelében található törmelékletű erdők természetes mezofil állományok, a gerincen melegkedvelő törmelékletű erdősáv húzódik, illetve a gerinc közelében molyhostölgyes bokorerdő részek és cserjések találhatók - utóbbiak nyíltabb részein a területre jellemző gyepek foltjaival.

(c) Kezelési egység megfeleltetése/Érintettség vizsgálata:

Érintett ÁNÉR élőhelyek: LY2-Törmelékletű-erdők, LY4-Tölgyes jellegű sziklaerdők és tetőerdők, M1-Molyhos tölgyes bokorerdők, P2b-Galagonyás-kökényes-borókás száraz cserjések

Érintett Natura 2000 élőhelyek:

91H0-Pannon molyhos tölgyesek *Quercus pubescens*szel, 9180-Lejtők és sziklatörmelékek *Tilio-Acerion*-erdői, (6240-Szubpannon sztyeppek, 6190-Pannon sziklagyepek (*Stipo-Festucetalia pallentis*))

Érintett közösségi jelentőségű jelölő fajok:

nagy szarvasbogár (*Lucanus cervus*)

szarvas álganéjtűró (*Bolbelasmus unicornis*)

skarlábogár (*Cucujus cinnabarinus*)

nagy patkósdenevér (*Rhinolophus ferrumequinum*)

Érintett, egyéb kiemelt fajok:

szúrós csodabogyó (*Ruscus aculeatus*), lónyelvű csodabogyó (*Ruscus hypoglossum*), magas csukóka (*Scutellaria altisiima*), tarka lednek (*Lathyrus venetus*), pirítógyökér (*Tamus communis*), jerikói lonc (*Lonicera caprifolium*), olasz müge (*Asperula taurina*), baranyai peremizs (*Inula spiraeifolia*), tarka nőszirm (*Iris variegata*), hangyabogáncs (*Jurinea mollis*), ibolyás gérbics (*Limodorum abortivum*), epergyöngyike (*Muscari botryoides*), majomkosbor (*Orchis simia*), apró vajvirág (*Orobanche nana*), magas borsó (*Pisum elatius*), selymes boglárka (*Ranunculus illyricus*), házi kövirózsa (*Sempervivum tectorum*), erdei borkóró (*Thalictrum aquilegifolium*).

(d) Gazdálkodáshoz köthető általános kezelési javaslatok:

Az üzemtervezett erdőrészekbe tartozó állományok fennmaradását a faanyagtermelést nem szolgáló üzem mód fenntartásával és a gazdálkodás mellőzésével lehet elérni. Az erdő

életközösségének diverzitását jelentősen befolyásolja a benne található holtfa mennyisége, ezért az álló- és fekvő holtfa térben és időben folyamatos jelenlétét javasolt biztosítani. Az élőhelyek természetességére veszélyt jelentenek a területen előforduló idegenhonos és inváziós fafajok, ezek visszaszorítása, terjedésük, spontán megjelenésük megelőzése kiemelt feladat.

(e) Gazdálkodáshoz köthető, kezelési egységre vonatkozó konkrét kezelési előírás-javaslatok:

a) Kötelezően betartandó előírások:

A természet védelméről szóló 1996.évi LIII. törvény

275/2004. (X. 8.) Korm. rendelet. az európai közösségi jelentőségű természetvédelmi rendeltetésű területekről.

Az üzemtervezett erdőterületek esetében az erdőről, az erdő védelméről és az erdőgazdálkodásról szóló 2009. évi XXXVII. törvény és annak végrehajtásáról szóló 61/2017. (XII. 21.) FM rendelet, valamint a Vajszlói Erdőtervezési Körzet körzeti erdőterve

b) Javasolt előírások:

Kód	Erdőterületekre vonatkozó előírások	Megjegyzés
E03	A közösségi jelentőségű élőhelyek vagy fajok megőrzése érdekében – az erdőterület erre alkalmas erdőrészeiben a folyamatos erdőborítást biztosító átmeneti, örökerdő vagy faanyagtermelést nem szolgáló üzemmódra való áttérés.	Faanyagtermelést nem szolgáló üzemmód és a gazdálkodás mellőzése a teljes területen, kezelésre csak haváriaesemények esetén van szükség.
E10	Meghatározott erdőrészekben az élőhelyek és fajok védelme érdekében teljes érintetlenség biztosítása az inváziós növényfajok eltávolítására vonatkozó tevékenység kivételével.	A teljes kezelési egységre vonatkozóan.
E17	Az emberek testi épségét, közlekedést és épületeket nem veszélyeztető (az erdei élőhelyek fenntartását kiemelten szolgáló) lábon álló holtfák meghagyása.	

(f) Élőhelyrekonstrukció és élőhelyfejlesztési javaslatok:

Az ide sorolt törmeléklejtő, tetőerdő és bokorerdei típusok esetében a jelenlegi természetesség megfelelő, viszont fennáll az inváziók veszélye, amely mindenképpen megelőzendő, úgy a fás- mint lágyszárú fajok esetében.

(g) Kezelési javaslatok indoklása:

Az erdőállományok fafaj-összetételében az idegenhonos, inváziós fafajok megjelenése a fajkészlet diverzitásának csökkenéséhez, az élőhely degradálódásához vezethet. A természeteshez közeli állományszerkezet fenntartásához nélkülözhetetlen az idegenhonos fajok egyedeinek eltávolítása.

KE-3 Csökkent természetességű honos, tájidegen és elegyes erdők

(a) Kezelési egység kódja: KE-3

(b) Kezelési egység meghatározása:

Kisebb vagy jelentős mértékben degradálódott, többnyire erdőgazdálkodás alatt álló zárt fásszárú állományok. Nagy kiterjedésben található leromlott, szűk fafajkészletű, hársas konszociációjú gyertyános-tölgyesek a Szársomlyó északi lejtőin, törmelékes talajokon, valamint akáccal elegyes hársas állományok és akác dominálta, honos fajokkal is elegyes erdőtagok. A déli hegylábnál és a Templom-hegyen jellemzőek a spontán kialakulású, tájidegen fajokkal elegyes honos erdők és cserjések, melyek szerepe véderdő jellegű, a közeli intenzív művelésű szőlőskertek felőli vegyszerelsodródás és más hatások ellen véd.

(c) Kezelési egység megfeleltetése/Érintettség vizsgálata:

Érintett ÁNÉR élőhelyek: K2-Gyertyános-kocsánytalan tölgyesek, P2b-Galagonyás-kökényesborókás száraz cserjések, RB-Őshonos fafajú puhafás jellegtelen vagy pionír erdők, RDb-Őshonos lombos fafajokkal elegyes idegenhonos lombos és vegyes erdők, S1-Akác ültetvények, S6-Nem őshonos fafajok spontán állományai.

Érintett Natura 2000 élőhelyek: 91L0-Illír gyertyános-tölgyesek (*Erythronio-Carpinion*), 9180-Lejtők és sziklatörmelékek *Tilio-Acerion*-erdői

Érintett közösségi jelentőségű fajok:

nagy szarvasbogár (*Lucanus cervus*)

szarvas álganéjtúró (*Bolbelasmus unicornis*)

skarlábogár (*Cucujus cinnabarinus*)

nagy patkósdenevér (*Rhinolophus ferrumequinum*)

sárga gyapjasszövő (*Eriogaster catax*)

díszes tarkalepke (*Euphydryas maturna*)

Érintett, egyéb kiemelt fajok:

magyar boglárka (*Iolana iolas*), hóvirág (*Galanthus nivalis*), szúrós csodabogyó (*Ruscus aculeatus*), lónyelvű csodabogyó (*Ruscus hypoglossum*), magas csukóka (*Scutellaria altisiima*), tarka lednek (*Lathyrus venetus*), pirítógyökér (*Tamus communis*), jerikói lonc (*Lonicera caprifolium*)

(d) Gazdálkodáshoz köthető általános kezelési javaslatok:

A honos, sérült természetességű állományok kezelését javasolt úgy tervezni, hogy a tér-, kor- és fafajszerkezet a természetes felé változzon, kiemelkedő figyelmet fordítva az előforduló tájidegen fajok visszaszorítására. A felújítások során is kiemelt figyelmet kell fordítani a területen jelen

lévő, jól újuló akác és bálványfa terjedésének megakadályozására. Az idegenhonos állományok szerkezetátalakítása fontos természetvédelmi cél ebben a kezelési egységben: az akácosok őshonos lombos állományokká alakítása, egyszintű erdők többszintessé tétele, a termőhelyi adottságoknak megfelelő, természetyszerű szerkezetű és fajösszetételű állományok fokozatos kialakítása. Az őshonos fajok egyedeinek védelmét javasolt biztosítani minden korosztályban, így a felújításkor minél nagyobb arányú őshonos elegyet célszerű alkalmazni, az előhasználatok során a fakitermelések lehetőleg ne érintsék az őshonos fajok egyedeit, véghasználatkor pedig hagyásfaként maradjanak vissza a területen. Az erdőgazdálkodás során javasolt ügyelni a természetközeli (vagy csak kevésbé degradálódott) állapotú aljnövényzet lehető legkisebb mértékű bolygatására. A nem üzemtervezett cserjés-fás szegélyvegetáció fontos puffer funkciót tölt be a szőlőterületek felé a Szársomlyó hegylábi területén, ezért megőrzésre érdemes, de további terjedését a gyepek irányába javasolt megakadályozni, illetve itt is fontos a gyepek veszélyeztető tájidegen fajok (elsősorban a bálványfa és az orgona) kontrollja.

(e) Gazdálkodáshoz köthető, kezelési egységre vonatkozó konkrét kezelési előírás-javaslatok:

a) Kötelezően betartandó előírások:

A természet védelméről szóló 1996. évi LIII. törvény

275/2004. (X. 8.) Korm. rendelet. az európai közösségi jelentőségű természetvédelmi rendeltetésű területekről.

Az üzemtervezett erdőterületek esetében az erdőről, az erdő védelméről és az erdőgazdálkodásról szóló 2009. évi XXXVII. törvény és annak végrehajtásáról szóló 61/2017. (XII. 21.) FM rendelet, valamint a Vajszlói Erdőtervezési Körzet körzeti erdőterve

b) Javasolt előírások:

Kód	Erdőterületekre vonatkozó előírások	Megjegyzés
E13	Állománynevelés során a nyiladékok és az állományszélek felé legalább 5 m széles erdőszegély létrehozásának elősegítése vagy a meglévők fenntartása. Az elő- és véghasználatok során az idegenhonos növények eltávolítása (az őshonos növényekre nézve kíméletes módszerekkel).	
E16	A gyéritések és véghasználatok során legalább 5 m ³ /ha álló és/vagy fekvő holtfa jelenlétének biztosítása.	

E17	Az emberek testi épségét, közlekedést és épületeket nem veszélyeztető (az erdei élőhelyek fenntartását kiemelten szolgáló) lábon álló holtfák meghagyása.	
E18	A ritka fajhoz tartozó, odvas, böhöncös, idős vagy más okból értékes faegyedek kijelölése és megőrzése az elő- és véghasználatok során.	
E26	Az előhasználatok során biztosítani kell az elegyfa fajok alsó és felső lombkorona szintben hagyását, fenntartását, lehetőség szerint a természetes erdőtársulásra/közösségi jelentőségű élőhelyre jellemző összetételben, mennyiségben és többé-kevésbé egyenletes eloszlásban.	
E27	A természetes erdőtársulás/közösségi jelentőségű élőhely megfelelő állományszerkezetének kialakítása érdekében a nevelővágások során az alsó lombkorona- és a cserjeszint kialakítása, a kialakult szintek megfelelő záródásának fenntartása.	
E28	Természetes-, természetszerű- és származék természetességi állapotú erdőkben a nevelővágások során az idegenhonos fa- és cserjefajok egyedszámának minimális szintre szorítása, illetve lehetőség szerinti teljes eltávolítása.	
E29	A vegyes összetételű faállományokban a nevelővágásokat minden esetben az őshonos fafajok javára kell elvégezni.	
E30	Az idegenhonos vagy tájidegen fafajokkal jellemezhető faállományokban a nevelővágások során az őshonos fafajok minden egyedének megőrzése az alsó- és a cserjeszintben is.	
E51	Felújítás tájhonos fafajokkal, illetve célállománnyal.	Gyertyános-kocsánytalan tölgyesek illetve molyhos tölgyesek kialakítása; kocsánytalan tölgy, gyertyán, molyhos tölgy, virágos kőris, hárs fajok, mezei szil, mezei juhar, hegyi juhar, vadgyümölcsfák felújításával, illetve természetes felújulásának

		elősegítésével.
E54	Idegenhonos fafajú faállomány szerkezetátalakítása.	Tekintettel a technikai és gazdasági nehézségekre az idegenhonos állományok szerkezetátalakítása – adott esetben - fokozatosan, több vágásfordulón keresztül, és vegyszeres kezeléssel kiegészítve is támogatható.
E57	Az erdőfelújításban, pótlásban, állománykiegészítésben kizárólag tájhonos fafaj alkalmazása.	Pl.: kocsánytalan tölgy, gyertyán, molyhos tölgy, virágos kőris, hárs fajok, mezei szil, mezei juhar, hegyi juhar, vadgyümölcsfák
E62	Az idegenhonos és tájidegen fafajú faállományok véghasználata és felújítása során a természetes cserje- és lágyszárú szint kímélete, valamint a talajtakaró megóvása.	
E64	Az idegenhonos és tájidegen fafajú erdők véghasználata során a tájhonos fafajok egyedeinek meghagyása (az alsó- és lehetőség szerint a cserjeszintben is).	
E69	A környező gyepterületek védelme érdekében az idegenhonos fafajok alkotta állományok terjeszkedésének megakadályozása.	
E84	Fakitermelés tervezése során az érintett erdőrészeket korosztály-eloszlásának javítása. Térben változó erélyű nevelővágások végzése, az alsó szint és az átlagkornál fiatalabb egyedek kímélete.	
E85	A hagyásfák, hagyásfacsoportok fenntartása a fák természetes pusztulásáig.	

(f) Élőhelyrekonstrukció és élőhelyfejlesztési javaslatok:

A kezelési egységbe tartozó tájidegen erdőállományok (jellemzően akác) letermelése után törekedni kell a szerkezetátalakításra a fafajcsere útján, emellett szükséges a dominánsan honos állományokban is a tájidegen inváziós fajok terjedésének állandó visszaszorítása.

(g) Kezelési javaslatok indoklása:

Az idegenhonos fafajú erdőállományok a természetes, őshonos állományok számára is alkalmas termőhelyeken tenyésznek, terjedésükkel veszélyeztetik a fokozottan védett gyepterületet is. Visszaszorításuk az egyik legfőbb természetvédelmi prioritás.

KE-4 Bemutatóhelyek

(a) Kezelési egység kódja: KE-4

(b) Kezelési egység meghatározása:

Ebbe a kezelési egységbe soroltuk a jelenleg elsődlegesen turisztikai, oktatási, bemutatási és kulturális célokat szolgáló területeket: a Kikerics panoráma sétányt, a Nagyharsányi Szoborparkot és a Villányi Templom-hegy bemutatóhelyét a tanösvénnyel. A panoráma sétány az egykori bányaperem biztonságos körüljárását és a magyar kikerics élőhelyének vezető nélküli megtekintését teszi lehetővé. A Szoborpark fogadóépülete fedett pihenőhelyet és kiszolgáló helyiségeket biztosít a látogatók számára. A Nagyharsányi Szoborpark első alkotásai az 1967-es első kőszobrász szimpozium keretében készültek. A Szársomlyó egykori kőfejtőjében ezt követően állandó jellegű, nyári alkotótelep létesült, ahol hazai és külföldi művészek kísérleti jellegű alkotásai készültek a helyi mészkőből. Az itt készült szobrok adják a mai szabadtéri szoborpark alapját. A műtárgyegyüttes 2009-ben műemléki védeltséget kapott. A szobrok háttérét észak és nyugat felől a felhagyott kőbánya felső jura kori mészkőrétegekből álló meredek fala adja, melyen a kiépített sétány vezet. Az intenzív emberi jelenlét jelentős zavaró hatása ellenére értékes fajok is megtalálhatók a területen, például a sziklafal környéke a fokozottan védett haragos sikló (*Dolicophis caspius*) élőhelye, de fészkel itt vándorsólyom (*Falco peregrinus*), és rendszeres téli vendég a hajnalmadár (*Tichodroma muraria*).

A Villányi Templom-hegy felhagyott kőbányáit 1989-ben nyilvánították védetté, elsősorban a belső bányaudvar kőzettani értékei, és az itt található egyedülálló ammonitesz, valamint pliocén-pleisztocén korú gerinces maradványok megőrzése céljából. Ezek bemutatására létesült az "Ammonitesz" e-tanösvény a valamikori bányaudvarban.

(c) Kezelési egység megfeleltetése/Érintettség vizsgálata:

Érintett ÁNÉR élőhelyek: H3a-Köves talajú lejtősztyepek, OC-Jellegtelen száraz- vagy félszáraz gyepek, P2b-galagonyás-kökényes-borókás száraz cserjések, U4-Telephelyek, roncssterületek

Érintett Natura 2000 élőhelyek: 6240-Szubpannon sztyepek
8210 - Mészkősziklás lejtők sziklanövényzettel

Érintett közösségi jelentőségű fajok: Községi jelentőségű fajokat nem érint,

Érintett, egyéb kiemelt fajok: haragos sikló (*Dolicophis caspius*), vándorsólyom (*Falco peregrinus*), hajnalmadár (*Tichodroma muraria*)

(d) Gazdálkodáshoz köthető általános kezelési javaslatok:

A bemutatóhelyek elsődlegesen turisztikai, oktatási, bemutatási és kulturális célokat szolgálnak, de természeti értékük is jelentős, ezért a rongálások elkerülése, a területek hosszútávú megőrzését biztosító szabályok betartása érdekében fontos a látogatók megfelelő tájékoztatása. A Nagyharsányi Szoborpark és a panoráma sétány mellett, hogy önálló turisztikai célpont, alkalmas arra is, hogy a Szársomlyó országos viszonylatban egyedülálló természeti területére irányuló turisztikai nyomás egy részét a legértékesebb, sérülékeny gyepterületektől távol tartsa.

Szabadon látogatható területek. Amennyiben 100 főt meghaladó tömegrendezvény tartására merül fel igény, arra javasolt a tervezési terület ezen részeit kijelölni a hatósági engedélyben. Működtetésük, karbantartásuk során ügyelni kell a területek tisztán tartására, a gyomosodás megelőzésére, az inváziós fajok egyedeinek eltávolítására.

A látogatók megfelelő tájékoztatása, az ismeretterjesztés és természetvédelmi szemléletformálás elősegítése érdekében ezeken a területeken javasolt továbbra is minél szélesebb rétegekhez eljutó információhordozókat hozzáférhetővé tenni (tájékoztató táblák, kiadványok, elektronikus tartalmak és interaktív bemutatók, játékok stb.).

(e) Gazdálkodáshoz köthető, kezelési egységre vonatkozó konkrét kezelési előírás-javaslatok:

a) Kötelezően betartandó előírások:

A természet védelméről szóló 1996.évi LIII. törvény

275/2004. (X. 8.) Korm. rendelet. az európai közösségi jelentőségű természetvédelmi rendeltetésű területekről

b) Javasolt előírások:

Kód	Előírás javaslat	Megjegyzés
GY26	Inváziós fás szárúak mechanikus irtása.	Szükség esetén egyedi vegyszeres kezelés is engedélyezhető.
E83	Az erdőszegélyekben található intenzíven terjedő lágymű és fásszáru fajok továbbterjedésének mechanikus módszerekkel (pl. kézi cserjeirtás, szászálás) történő megakadályozása.	

(f) Élőhelyrekonstrukció és élőhelyfejlesztési javaslatok:

A területhasználat jellegéből adódóan turisztikai célú fejlesztések jellemzőek inkább. Fontos, hogy ezekhez mindig kapcsolódjon élőhelyrekonstrukció, amely a (részben a jelentős látogatottság által előidézett) degradáció mérséklésére, helyreállítására, a rendezvények vagy beruházások során bolygatott területek rekultivációjára irányul.

(g) Kezelési javaslatok indoklása:

A Villányi borvidék jelentős idegenforgalmi vonzerő, a borturizmus kiegészítésére a terület bemutatóhelyei kiváló kiegészítő programot nyújtanak. Ennek köszönhetően itt nem csak a természeti értékek iránt érdeklődő turistákhoz, hanem sokkal szélesebb körhöz juttathatók el ismeretterjesztő, szemléletformáló információk. A bemutatóhelyek kezelése során a természetvédelmi célok mellett ezért az oktatási, bemutatási és rekreációs hasznosítás szempontjaira is javasolt figyelemmel lenni.

KE-5 Mezőgazdasági területek és jellegtelen gyepek

(a) Kezelési egység kódja: KE-5

(b) Kezelési egység meghatározása:

A tervezési terület szegélyein intenzív és extenzív művelésű szőlők, valamint kiskertek, agrárterületek felhagyásával keletkezett másodlagos gyepek találhatók, melyek pozitív esetben puffer szerepet tölthetnek be, de folyamatos gyomosodással fenyegetnek, a művelt területek esetén pedig a vegyszerhasználat jelenthet veszélyt.

(c) Kezelési egység megfeleltetése/Érintettség vizsgálata:

Érintett ÁNER élőhelyek: OC-Jellegtelen száraz- vagy félszáraz gyepek, OF-Magaskórós ruderalis gyomnövényzet, P2b-galagonyás-kökényes-borókás száraz cserjések, RB-Őshonos fafajú puhafás jellegtelen vagy pionír erdők, T7-Intenzív szőlők, gyümölcsösök és bogyós ültetvények, T8-Extenzív szőlők és gyümölcsösök, T9-Kiskertek

Érintett Natura 2000 élőhelyek: Natura 2000 élőhelyet nem érint.

Érintett közösségi jelentőségű fajok: Községi jelentőségű fajokat nem érint,

Érintett, egyéb kiemelt fajok: Egyéb, természetvédelmi szempontból fontos fajokat nem érint.

(d) Gazdálkodáshoz köthető általános kezelési javaslatok:

A szőlőművelés során javasolt a legkevesebb zavarással járó és természetkímélő technológiák alkalmazása. Lehetőség szerint kerülni kell a vegyszerhasználatot, illetve a biogazdálkodásban használatos szereket javasolt előnyben részesíteni. A vegyszerek kijuttatása során fokozottan kell ügyelni (pl. az ideális időjárási körülmények – száraz, szélcsendes idő – kiválasztásával) arra, hogy a környező védett területek ne szennyeződjenek. Fontos az inváziós fajok térnyerésének megakadályozása. Ügyelni kell a zajszenyezés minimalizálására, főként a költési és fiókanevelési időben. A szőlő művelésű területek növelése a tervezési területen nem javasolt.

(e) Gazdálkodáshoz köthető, kezelési egységre vonatkozó konkrét kezelési előírás-javaslatok:

a) Kötelezően betartandó előírások:

275/2004. (X. 8.) Korm. rendelet. az európai közösségi jelentőségű természetvédelmi rendeltetésű területekről.

b) Javasolt előírások:

Kód	Szántóterületekre vonatkozó előírás-javaslatok
SZ16	A parcella szélein legalább 20 m széles növényvédőszer-mentes táblaszegély elhagyása, a táblaszegélyben szükség esetén mechanikai gyomirtás végzése.
SZ19	Kizárólag környezetkímélő besorolású növényvédő szerek alkalmazása engedélyezett.
SZ21	Légi kivitelezésű növényvédelem és tápanyag-utánpótlás nem megengedett.
SZ24	Totális gyomirtó szerek használata nem engedélyezhető a területen.
SZ37	Tápanyag-utánpótlást csak szerves trágyával lehet végezni.
SZ68	A parcella körül természetes talajvédelmet szolgáló táblaszegély fenntartása, illetve telepítése, amely őshonos cserjékből vagy fákból álló sövény, illetve fasor lehet. A táblaszegély inváziós cserje és fafajoktól való mentességének biztosítása kizárólag mechanikai eszközökkel.

(f) Élőhelyrekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslatok:

A művelt szőlők természetes vegetációval érintkező szélein honos fajokból álló cserjés-erdős szegély meghagyása javasolt a vegyszerek bemosódásának, vagy szél általi behordásának megakadályozása érdekében (ld. SZ68), a már kialakult hasonló területek esetében szükséges az előretörő inváziós fajok visszaszorítása.

(g) Kezelési javaslatok indoklása:

A Villányi hegységben, így a Szársomlyón is jelentős múltra visszatekintő kultúrája van a szőlőtermesztésnek. A gondos, természetkímélő módszerekkel történő szőlőgazdálkodás természetvédelmi célokat elsődlegesen nem szolgál, de a kijelölés céljaival nem ellentétes, amennyiben a szőlőterületek mérete nem növekszik. A természetközeli élőhelyek védelme érdekében fontos a művelt és természetyszerű területek közötti jól működő puffervonal kialakítása, fenntartása.

KE-6 Rontott területek, telephelyek

(a) Kezelési egység kódja: KE-6

(b) Kezelési egység meghatározása:

Ide soroltuk a nagyharsányi kőfejtő területébe benyúló, bányaművelés alatt álló részeket, a területen elhelyezkedő épületeket és építményeket valamint roncsolt környezetüket, az utakat, és az intenzív emberi használat alatt álló, zavart területet.

(c) Kezelési egység megfeleltetése/Érintettség vizsgálata:

Érintett ÁNÉR élőhelyek: OF-Magaskórós ruderalis gyomnövényzet, S6 x P2b-Nem őshonos fajok spontán állományai galagonyás-kökényes-borókás száraz cserjésekkel, U4-Telephelyek, roncsterületek

Érintett Natura 2000 élőhelyek: Natura 2000 élőhelyet nem érint.

Érintett közösségi jelentőségű fajok: Községi jelentőségű fajokat nem érint,

Érintett, egyéb kiemelt fajok: Egyéb, természetvédelmi szempontból fontos fajokat nem érint.

(d) Gazdálkodáshoz köthető általános kezelési javaslatok:

A területet érintő infrastrukturális elemek és gazdasági létesítmények karbantartása, esetleges fejlesztése során minden esetben egyedi eljárás és a természetvédelmi kezelővel való előzetes egyeztetés szükséges. Törekedni kell arra, hogy az üzemelés vagy az esetleges karbantartási munkák, felújítások során a bolygatott területek ne növekedjenek, további degradáció ne jelentkezzen, az esetleges gyomosodást vissza kell szorítani. Lehetőség szerint kerülni kell a vegyszerhasználatot, a környezetre veszélyes szerek és technológiák alkalmazását.

(e) Gazdálkodáshoz köthető, kezelési egységre vonatkozó konkrét kezelési előírás-javaslatok:

a) Kötelezően betartandó előírások:

A természet védelméről szóló 1996.évi LIII. törvény

275/2004. (X. 8.) Korm. rendelet. az európai közösségi jelentőségű természetvédelmi rendeltetésű területekről

hatályos ágazati jogszabályok és egyedi hatósági engedélyek

b) Javasolt előírások:

A kezelési egységre nem fogalmazunk meg előírás javaslatokat, mivel természetvédelmi célú kezelésük (a rekultiváción kívül) nem értelmezhető.

(f) *Élőhelyrekonstrukció és élőhelyfejlesztési javaslatok:*

Mesterséges létesítmények felhagyása esetén javasolt a területük rekultivációja, a környező természetes vegetációba és a tájba illeszkedő területhelyreállítás.

(g) *Kezelési javaslatok indoklása:*

Természetvédelmi kezelésük nem értelmezhető, a területhasználat során természetvédelmi szempontból egyedüli lényeges szempont a területek olyan módon való használata, hogy az a környező értékes élőhelyekre ne legyen negatív hatással.

3.2.2. Élőhelyrekonstrukció és élőhelyfejlesztés

Az élőhelyrekonstrukcióval és élőhelyfejlesztéssel kapcsolatos javaslatok az egyes kezelési egységek kapcsán kerültek kifejtésre.

3.2.3. Fajvédelmi intézkedések

A kezelési egységeknél részletezett élőhelyvédelmi javaslatok nagyrészt biztosítják az előforduló jelölő növény és állatfajok védelmét.

Szarvas álganéjtúró (*Bolbelasmus unicornis*) - A talajszint alatt, rejtett életmódot folytató faj ökológiai igényeiről és élőhelyéről nagyon kevés információ áll rendelkezésre a konzerváció-biológia számára. A talajban szarvasgombákkal táplálkozik, és ott fejlődik a lárvája is. A szarvasgombák fákkal vannak szimbiotikus kapcsolatban, ezért természetes élőhelyein az őshonos fafajokat, erdőtársulásokat javasolt megőrizni. Az inváziós fafajok visszaszorításával (bálványfa) biztosítható az élőhelyek természetessége. Javasolt célzott kutatásokat folytatni a faj ökológiai igényeinek és a területen élő populáció állapotának jobb megismerése érdekében.

Villányi télibagoly (*Polymixis rufocincta isolata*) - A hazai faunában egyedülálló taxon élőhelye a Szársomlyó déli lejtőin lévő sziklagyep vegetáció. Ennek megőrzése a jelenlegi szukcessziós fázisban csak akkor lehetséges, ha a természetes szukcessziót folyamatosan visszaszorítjuk. Az intenzíven terjedő tájidegen fafajokat (bálványfa, akác) teljesen ki kell irtani a hegylábi felszínekről is, mivel azok állandó propagulum forrást biztosítanak a déli oldalon. Sziklagyepekben a faj szempontjából előnyös lenne a szukcesszió lassítása, a humuszképződés csökkentése. Ehhez az időszakonként birkákkal történő legeltetés előnyös lehet. Fontos a fényszennyezés csökkentése. Nagyharsány közvilágítási lámpáit a Szársomlyó nyugati oldala felől és a nagyharsányi kőbánya lámpáit vörös fényű LED-es lámpákra javasolt cserélni. A Szársomlyó déli oldalát a hegy alatt elhelyezkedő intenzíven (rovarirtó szerekekkel is) kezelt szőlőültetvényektől legalább 20 m széles fás vegetációjú puffersáv kialakításával, illetve a spontán felnőtt cserjés-erdős sáv ilyen szélességben való megőrzésével lehet megkímélni.

Anker-araszoló (*Erannis ankeraria*) - A fokozottan védett faj élőhelye a sziklagyep és molyhos tölgyes bokorerdő komplexe. Ilyen élőhelyek tipikusan a tetőerdőkben a hegygerinc régióban találhatók, ahol az elmúlt évtizedekben erőteljes a virágos kőris térhódítása. Az élőhelyén a virágos kőrises foltok visszaszorításával megakadályozható a gerincrégióban a bokorerdő további záródása.

Nagy patkósdenevér (*Rhinolophus ferrumequinum*)

A nagy patkósdenevér a Mecsek mellett a Szársomlyón fordul elő „nagyobb” számban, mely 100-200 példányt jelent. A faj a Károly-táróban a hosszúszárnýú, hegyesorrú, közönséges és csonkafülű denevérekkel együtt fordul elő. A kis patkósdenevérhez hasonlóan az erdei

élőhelyeket keresi fel vadászata során, ezért a hegy északi oldalán lévő erdők megóvása nagyon fontos a faj fennmaradása szempontjából.

Közönséges denevér (*Myotis myotis*)

A faj a Károly-táróban alkot vegyes kolóniát a hegyesorrú denevérekkel. A faj elsősorban talajon mozgó rovarokkal (bogarakkal) táplálkozik erdőkben, de akár gyepeken is. Fontos számára a környéken található erdők és gyepek természetességének megőrzése, szálláshelyének védelme.

Hegyesorrú denevér (*Myotis blythii*)

A faj a Károly-táróban alkot vegyes kolóniát a közönséges denevérekkel. Kedveli a gyepeket, ezért a déli oldalon található nyíltabb részek megőrzése, a terjedő bálványfa visszaszorítása előnyös számára. Természetesen ahogy az összes itt lévő fajnak, így a hegyesorrú denevért is nagyon fontos a háborítatlanság biztosítása. A szőlőültetvényekről a védett területekre sodródó rovarölőszerek is veszélyeztethetik, ezért ezek alkalmazását – ha elkerülhetetlen – csak szélcsendes időben tartjuk elfogadhatónak.

Hosszúszárnyú denevér (*Miniopterus schreibersii*)

A hosszúszárnyú denevér Európa egyik leggyorsabb faja, keskeny szárnyával gyorsan repülve közlekedik, ezért kifejezetten hátrányos számára a szálláshelyeinek lezárása. A Szársomlyóban található elhagyott bányavárat egy barlangba vezet, mely csak kötéltechnikával járható, ezért a kolónia viszonylagos háborítatlanságot élvez. A járat rácsos lezárása az itt élő, a Dunántúl legnagyobb (ezen kívül csak a Mecsekben van egy kisebb állomány) hosszúszárnyú denevér kolóniáját lehetetlenítené el.

A faj településeken, erdők felett, erdei tisztásokon vadászik, ezért a környező területek vegyszeres rovarirtása mindenképpen mellőzendő. A hegy északi oldalán található erdők minél természetszerűbb állapotba hozása és tartása is fontos a faj számára.

Csonkafülű denevér (*Myotis emarginatus*)

A csonkafülű denevér nem minden évben fordul elő a területen, de ha igen, akkor akár több száz egyed is megszállhat a Károly-táróban. A táplálkozásáról keveset tudunk, valószínűleg a gyepeket és az erdei biotópokat is kedveli, így ezek megőrzése nagyon fontos annak érdekében, hogy időnként visszatérjenek. A kolónia háborítatlanságának biztosítása is nagyon fontos.

A Villányi Templom-hegy természetvédelmi területen a természetvédelmi kezelési tervéről szóló 2/2010. (I. 14.) KvVM rendelet értelmében a kezelés, kaszálás során a fokozottan védett rozsdás gyűszűvirág természetes élőhelyét bolygatástól mentesen kell fenntartani.

3.2.4. Kutatás, monitorozás

A terület botanikai és zoológiai szempontból is erősen kutatott. A vegetációtérképet az NBmR protokoll szerinti élőhelytérképezéssel összekötve, 10 évenként javasolt felülvizsgálni az

élőhelyek változásának nyomonkövetéséhez. Mindenképpen folytatni kell a magyar kikerics (*Colchicum hungaricum*), a magyar méreggyilok (*Vincetoxicum pannonicum*), a törpemandula (*Amygdalus nana*) állományainak, a *Sedo sopianae* - *Festucetum dalmaticae* társulás, valamint a terület egyenesszárnýú, denevér, és moha közösségeinek NBmR protokoll szerinti monitorozását. Az NBmR protokolljai megfelelően használhatók a bogarak, a lepkék és a puhatestűek kutatása során is. Jelölő bogárfajok esetében az állományok 2-3 évente történő ellenőrzését javasoljuk. A Villányi télibagoly (*Polymixis rufocincta isolata*) populációjának felmérése évente szükséges az állomány trendjének megállapításához. A vizsgálatokat hordozható élvefogó fénycsapdák segítségével kell elvégezni a hegy déli lejtőin minimum 3 mintavételi helyen. Az Anker-araszoló (*Erannis ankeraria*) vizsgálatát a tetőerdőkben javasolt elvégezni két évente a hím példányok lámpás keresésével, ill. hordozható élvefogó fénycsapdák segítségével. A haragos sikló (*Dolichopus caspius*) állományának monitorozása a jelenlegihez hasonlóan minden évben javasolt.

A Villányi Templom-hegy természetvédelmi terület természetvédelmi kezelési tervéről szóló 2/2010. (I. 14.) KvVM rendelet értelmében a Villányi Templom-hegyen kutatási tevékenység a jogszabályokban meghatározott engedélyek beszerzésén túl csak a Duna-Dráva Nemzeti Park Igazgatósággal történt előzetes egyeztetést követően folytatható a területen. Amennyiben a kutatási tevékenység az igazgatóság vagyonkezelésében lévő területen vagy annak igénybevételével történik, a tevékenységhez be kell szerezni az igazgatóság hozzájárulását.

Továbbá a 2/2010. (I. 14.) KvVM rendelet alapján:

- Nem folytatható kutatás a területen, ha a kutatás célja ellentétes a terület rendeltetésével és a természetvédelmi célkitűzésekkel, vagy a terület gazdasági célú hasznosítására irányul.
- A rozsdás gyűszűvirág állományát fel kell mérni és ezt követően rendszeresen figyelemmel kell kísérni és dokumentálni kell az állomány nagyságát.
- A területen - az erre jogosult szakemberek által végzett, tudományos kutatás céljából történő gyűjtés kivételével - tilos a közet- és ősmaradvány gyűjtés.

Javasolt folyamatosan figyelemmel kísérni a területen a bálványfa (*Ailanthus altissima*) terjedését.

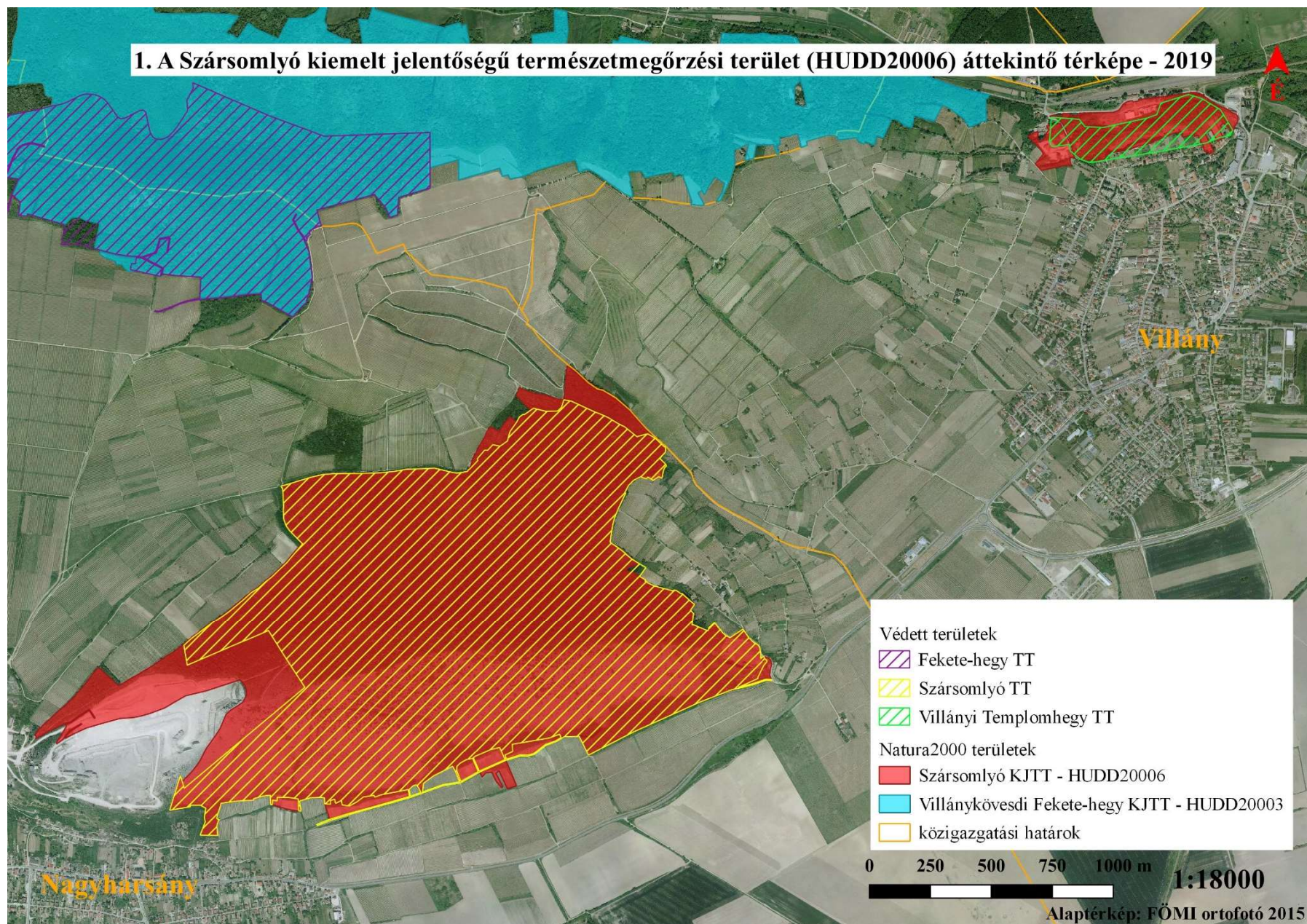
3.2.5. Mellékletek

1. Térkép: A Szársomlyó kiemelt jelentőségű természetmegőrzési terület áttekintő térképe

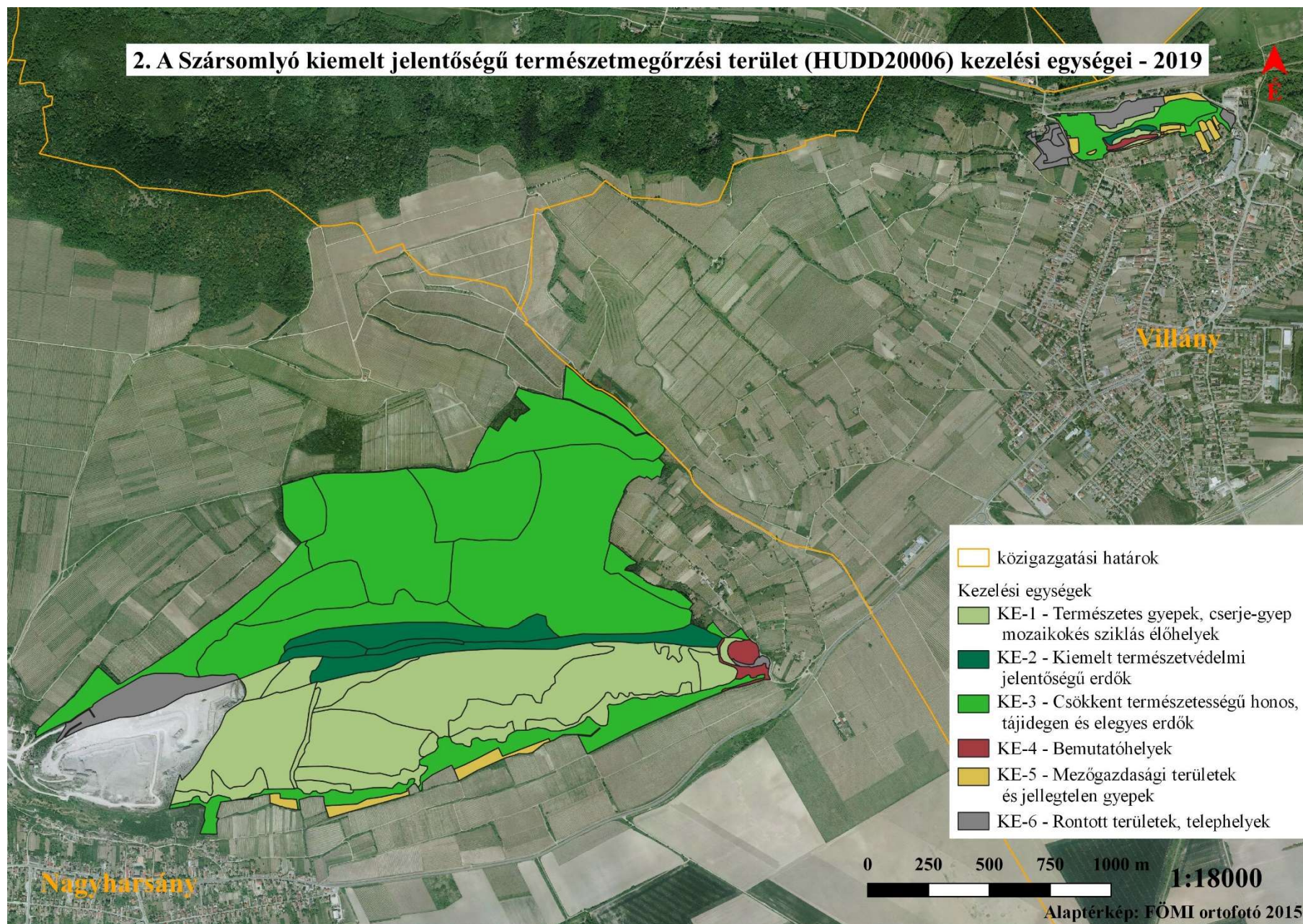
2. Térkép: A Szársomlyó kiemelt jelentőségű természetmegőrzési terület kezelési egységei

Táblázat: A Szársomlyó kiemelt jelentőségű természetmegőrzési terület kezelési egységeihez tartozó földrészletek és erdőrészletek listája

1. A Szársomlyó kiemelt jelentőségű természetmegőrzési terület (HUDD20006) áttekintő térképe - 2019

2. A Szársomlyó kiemelt jelentőségű természetmegőrzési terület (HUDD20006) kezelési egységei - 2019

Kezelési egység kódja	Kezelési egység megnevezése	Területe (ha)	Érintett hrsz-ek	Érintett erdőrészek
KE-1	Természetes gyepek, cserje-gyep mozaikok és sziklás élőhelyek	81,565	Nagyharsány 0178/, 0179/2, 0180/a, 0180/b, 0180/c, 0180/d, 0180/f, 0181/a, 0254/1g, 0254/2a, 0254/2b, 0254/2c, 0254/2d, 0254/2f, 0257/, 0266/, 0274/, 0295/a, Villány, 871/10, 871/8b, 921/6, 921/7	Nagyharsány 5B
KE-2	Kiemelt természet- védelmi jelentőségű erdők	18,9567	Nagyharsány 0180/f, 0181/a, 0229/6j, 0254/2a, 0254/2b, 0254/2c, Villány, 871/10, 871/8b, 921/6	Nagyharsány 42F, 41E, 5A, 4A, 4B, 5B, 5NY, 42C, 42E, 42NY
KE-3	Csökkent természetességű honos, tájidegen és elegyes erdők	150,3676	Nagyharsány 0160/, 0172/, 0176/, 0177/, 0178/, 0179/2, 0180/a, 0180/b, 0180/c, 0180/d, 0180/f, 0181/a, 0181/b, 0181/c, 0182/, 0184/, 0185/, 0186/, 0227/, 0228/, 0229/6a, 0229/6b, 0229/6c, 0229/6d, 0229/6f, 0229/6g, 0229/6h, 0229/6j, 0230/1, 0230/2, 0231/, 0232/, 0233/1, 0233/2, 0253/, 0254/1g, 0254/2a, 0254/2b, 0257/, 0259/a, 0259/b, 0260/, 0263/a, 0263/b, 0264/, 0266/, 0268/, 0269/a, 0269/b, 0270/, 0271/a, 0271/b, 0272/, 0273/, 0274/, 0295/a, 0295/b, Villány, 795/8, 861/, 862/, 863/, 865/, 867/, 868/, 871/10, 871/6, 871/7, 871/8a, 871/8b, 898/, 900/2, 901/, 902/1, 905/3, 908/, 920/2, 921/4, 921/5, 921/6, 921/7	Nagyharsány 38A, 41B, 41C, 2B, 2C, 2D, 2NY, 3C, 4A, 4B, 4NY, 5A, 5B, 5NY, 40J, 39A, 42A, 42B, 42I, 40A, 40B, 40C, 40I, 2A, 3B, 41A, 41ÉP, 38B, 38C, 41D, 41E, 42C, 42NY, 39B, 39C, 39D, 42J 1, 42J 2, 42L, 42D, 42E, 42F, 42H, 42K 2, 42G
KE-4	Bemutatóhelyek	3,1026	Nagyharsány 0176/, 0177/, 0178/, 0179/1, 0179/2, 0180/b, 0180/f, Villány 871/8b	
KE-5	Mezőgazdasági területek és jellegtelen gyepek	4,6949	Nagyharsány 0180/b, 0180/d, 0259/a, 0259/b, 0260/, 0263/a, 0263/b, 0264/, 0268/, 0269/a, 0269/b, 0270/, 0271/a, 0271/b, 0272/, 0273/, Villány 795/8, 861/, 862/, 863/, 865/, 866/, 867/, 868/, 871/10, 871/3, 871/4, 871/6, 871/7, 871/8a, 871/8b, 898/, 900/2, 901/, 902/1, 905/3, 908/, 909/, 919/2, 920/2, 921/2, 921/4, 921/5	Nagyharsány 39B, 39C, 39D, 39A
KE-6	Rontott területek, telephelyek	10,6457	Nagyharsány 0254/1g, 0254/1h, 0254/2a, Villány 1181/2, 1182/, 795/8, 867/, 868/, 908/, 921/2, 921/5, 921/6, 921/7	Nagyharsány 42J 1, 42J 2, 42K +B7+A3:E7+A+A1:E7

3.3. A kezelési javaslatok megvalósításának lehetséges eszközei a jogszabályok és a tulajdonviszonyok függvényében

A Szársomlyó Natura 2000 terület 84,15%-a országos jelentőségű védett természeti terület (Szársomlyó TT és Villányi Templomhegy TT), 46,3%-a fokozottan védett (főként a Szársomlyó déli oldalának gyepterületei). A területen az állami tulajdonú telkek aránya 57,94%. 0,9% az önkormányzati tulajdonú terület (Nagyharsány, Villány), a fennmaradó rész magántulajdon. Az állami területek döntő többsége a Duna-Dráva Nemzeti Park Igazgatóság (a teljes terület 33,3%-a) és a Mecsekerdő Zrt. (a teljes terület 24,6%-a) vagyongekezelésében van. A tervezési terület 96,04%-a átfed az országos ökológiai hálózat magterületének övezetével.

3.3.1. Agrártámogatások 3.3.1.1. Jelenlegi működő agrártámogatási rendszer

Az Európai Unió mezőgazdasági támogatási rendszere, a közös agrárpolitika (KAP) két pilléren nyugszik: az első pillér (KAP I.) a közvetlen támogatásokat és a piaci intézkedéseket finanszírozza, teljes egészében az Európai Mezőgazdasági Garanciaalap (EMGA) terhére. A második pillér (KAP II.) az unió vidékfejlesztési politikáját szolgálja, melyet az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alap (EMVA) regionális vagy nemzeti források társfinanszírozásával működtet.

A Natura 2000 területen gazdálkodók a KAP I. pillér támogatásain túlmenően részesedhetnek a KAP II. pillér forrásaiból is, melyeket a 2014-2020 közötti időszakra Magyarországon a Vidékfejlesztési Program 2014-2020 tartalmaz. A betartandó előírásokat a pályázati felhívások foglalják magukba. A 2007-2013 közötti időszakban igénybe vehető támogatások egy részének felhasználása még nem zárult le, az ezekről szóló jogcímrendeletek továbbra is hatályban maradnak mindaddig, amíg történik belőlük kifizetés – ez elsősorban az erdős támogatások esetében fordulhat elő.

A 2014-2020 közötti időszak végeztével – hasonlóan a 2007-2013 közötti időszak végéhez – átmeneti szabályokat terjesztett elő az Európai Bizottság. Ennek értelmében a 2021. és 2022. évre átmeneti időszakot hirdetettek meg, amelyben a KAP II. pillért érintően többek között a terület- és állatlétszám alapú vidékfejlesztési támogatásokat – amelyek jellemzően több éves kötelezettségvállalásúak – meghosszabbíthatja a tagállam. Az átmeneti években a KAP I. pillér alá tartozó közvetlen támogatások is elérhetőek lesznek a jelenlegi feltételek mellett. Az átmeneti szabályok miatt az új tervezési ciklus előre láthatóan 2023-tól indul, és 2027-ig tart.

A 2014-2020 között elérhető agrártámogatásokról aktualizált összefoglalás található az állami természetvédelem honlapján:

http://termeszetvedelem.hu/_user/browser/File/N2k_fennterv/3_%20mell%C3%A9klet_aktualizalt_041219.pdf

Továbbá a Vidékfejlesztési Program 2014-2020 jelenleg elérhető pályázati felhívásai megtekinthetők az alábbi linken: <https://www.palyazat.gov.hu/doc/4523>

A jelenlegi támogatási időszakban a Vidékfejlesztési Program keretében számos olyan intézkedés elérhető, ahol a Natura 2000 területeken gazdálkodók támogatási forrásokhoz juthatnak vagy előnyt élvezhetnek a pontozási rendszerekben.

Legfontosabbak ezek közül a kompenzációs jellegű kifizetések, melyek a gyepterületek és magánerdők esetében érhetők el. A Natura 2000 gyepterületekre vonatkozó földhasználati szabályok betartása azonban független attól, hogy a gazdálkodó igényelte-e a támogatást vagy sem. Az adminisztratív eszközök tekintetében a Natura 2000 területekre járó kompenzáció ráépül az egyéb elérhető támogatásokra, a gazdálkodók a Natura 2000 intézkedés mellett jogosultak többek között az egységes területalapú támogatásra (SAPS) is.

Az Országos Erdőállomány Adattárban nyilvántartott erdőrészlet területén felmerülő költségek és jövedelemkiesés ellentételezése céljából a magánkézben lévő, Natura 2000 erdőterületeken történő gazdálkodáshoz kompenzációs támogatás igényelhető, melynek összege az erdő természetességétől, a faállomány korától és összetételétől függően változik.

Az önkéntesen vállalt előírások elsősorban az agrár-környezetgazdálkodás, ökológiai gazdálkodás és az erdészet, erdő-környezetvédelem, természetmegőrzés témakörébe integrálódnak.

Az agrár-környezetgazdálkodási (AKG) kifizetési rendszer olyan önkéntes alapon működő program, amelyben résztvevők az agrár-környezetgazdálkodási célok elérésének érdekében többlet tevékenységek elvégzését vállalják gazdálkodásuk során. Amennyiben a gazdálkodó az adott Natura 2000 gyepterület vonatkozásában kompenzációs támogatás igénybevételére jogosult, úgy a gyepterületeket érintő AKG tematikus előírascsoportok esetén a támogatási összeg a kompenzációs támogatás összegével csökkentésre kerül.

Egyes esetekben az erdőkre lehívható támogatások szektortól függetlenül is igénybe vehetők (pl. természeti katasztrófa (vízkár, szélkár, tűzkár, biotikus károsítás) által sújtott területeken az erdészeti potenciál helyreállítására, másodlagos erdőkárok megelőzésére, illetve erdőszerkezet átalakításához), más esetben az állami és önkormányzati szektor kizárásra került.

Támogatás vehető még igénybe olyan földhasználati intézkedésekre, amelyek gazdálkodáshoz közvetlenül nem kapcsolódnak, ugyanakkor a vidéki táj értékeinek, állat- és növényvilágának fennmaradását szolgálják, és ezáltal növelik a Natura 2000 területek közjóléti értékét, illetve hozzájárulnak a környezetgazdálkodási célok teljesítéséhez (az erdő esetében az erdei ökoszisztémák ellenálló képességének és környezeti értékének növelését célzó beruházásokhoz nyújtott támogatás, a mezőgazdasági területek esetében az élőhelyfejlesztési és vízvédelmi célú nem termelő beruházások).

A tervezési területet érintő támogatások rövid ismertetése

VP4-12.2.1-16 - Natura 2000 erdőterületeknek nyújtott kompenzációs kifizetések

VP-5-8.6.2-16 Erdei termelési potenciál mobilizálását szolgáló tevékenységek

VP5- 8.5.1.-16 Az erdei ökoszisztémák ellenálló képességének és környezeti értékének növelését célzó beruházások

VP4-13.2.1.-16 - Kompenzációs kifizetések természeti hátránnyal érintett területeken

VP5-8.4.1.-16 Az erdőgazdálkodási potenciálban okozott erdőkárok helyreállítása

VP-4-10.1.1-15 – Agrár-környezetgazdálkodási kifizetés, ,

VP4-12.1.1-16 - Natura 2000 mezőgazdasági területeknek nyújtott kompenzációs kifizetések

3.3.1.2. Javasolt agrártámogatási rendszer

A rendszeres kezelést nem igénylő természetes állapotú gyepek a jelenlegi agrártámogatási rendszerbe egyáltalán nem, vagy nehezen illeszthetők, mivel hasznosításuk természetvédelmi szempontból nem kívánatos (és gazdasági szempontból többnyire nem nyereséges). A gyepek hasznosítású területekre a 269/2007. (X.18.) Korm. rendeletben meghatározott földhasználati szabályok vonatkoznak. Az érvényes kezelési tervvel nem rendelkező védett területek és a nem védett Natura 2000 gyepterületek a támogatási rendszerből kiszorulhatnak, vagy a természetvédelmi céloknak nem megfelelő kezelésben részesülhetnek, amennyiben a természetvédelmi célok elérése rendszeres kaszálást vagy legeltetést nem igényel. Így adott esetben pont azok a területek nem számíthatnak támogatásra, amelyek (a természeti értékek megóvása érdekében) gazdaságilag nem hasznosíthatók. Javasolt megteremteni a terület érintetlenségét hagyásának lehetőségét, úgy hogy a gazdálkodók érdekeltté váljanak a háborítatlan, gazdaságilag nem hasznosított területek megőrzésében, az élőhelyek mozaikosságának (cserjesávok, facsoportok) megőrzésében.

A terület természetvédelmi szempontból értékes erdőállományai jórészt állami tulajdonúak. Javasolt, hogy a kompenzációs támogatásokhoz az állami szereplők is hozzájuthassanak. A magánerdők esetében a kompenzáció akkor lehetne eredményes, ha mértéke a pusztán gazdasági szempontú hasznosításból származó nyereséggel összevethető lenne, valamint ha a jogosultság feltételrendszere a jelenleginél pontosabban, területspecifikusan lenne meghatározva.

3.3.2. Pályázati források

Elsősorban a Vidékfejlesztési Program, a Környezeti és Energiahatékonysági Operatív Program, valamint a LIFE program keretében van lehetőség pályázat benyújtására.

A területet érintő pályázatok:

Az új Kikerics panoráma sétány létrehozása, és a Dél-Dunántúl Natura 2000 természetvédelmi bemutatási infrastruktúrájának bővítése, modernizálása (KEHOP-4.1.0-15-2016-00033): A projekt fő eleme a Kikerics panoráma sétány megépítése a Szársomlyó fokozottan védett természeti területhez kapcsolódó szoborpark területén. A Szársomlyón a korábbi bányászati tevékenység következtében kialakult katlannak magasabb térszínén egy fém szerkezetű, „lebegő” járófelület épült a fokozottan védett természeti terület értékeinek (elsősorban a magyar kikerics) bemutatására és a szoborpark madártávlatból való biztonságos megsejmlésére. A terület belépőpontjaként pedig egy új fogadóépület épült.

Kedvezményezett: Duna-Dráva nemzeti Park Igazgatóság

A szerződött támogatás összege: 387.038.535.- Ft

A projekt időtartama: 2019.01.01. - 2021.06.10.

A pannon gyepek és kapcsolódó élőhelyek hosszú távú megőrzése az Országos Natura 2000 Priorizált Intézkedési Terv stratégiai intézkedéseinek megvalósításával (LIFE17 IPE/HU/000018): A projekt a keretében a Szársomlyó déli oldalán a bálványfa vegyszeres kezeléssel történő visszaszorítására teszünk kísérletet hosszú távon, ismétlődő kezelések alkalmazásával.

Kedvezményezett: Duna-Dráva nemzeti Park Igazgatóság

Koordináló kedvezményezett: Herman Ottó Intézet Nonprofit Kft.

A teljes projekt költségvetése: közel 5 milliárd Ft Projekt időtartama: 2019. január 1. – 2026. december 31.

Mecseki barlangok világításának környezetbarát átalakítása, bauxittárók biztonságos és denevérbarát lezárása (KEHOP-4.1.0-15-2016-00005): A projekt keretében a Szársomlyó bauxittáróinak biztonságos, denevérbarát lezárása, valamint a Villányi Templomhegy Természetvédelmi Területen található Ammonitesz-tanösvény korszerűsítése érdekében történtek beavatkozások.

Kedvezményezett: Duna-Dráva nemzeti Park Igazgatóság

A szerződött támogatás összege: 169 200 000 Ft

A projekt időtartama: 2016. 12. 01. - 2019.01.31.

3.4. A terv egyeztetési folyamatának dokumentációja

A célcsoportok elérésére alkalmas kommunikációs elemeket a tervezési munkához és a kommunikáció céljaihoz igazodva választottuk ki.

Az érintett államigazgatási szervek, hatóságok, önkormányzatok, tulajdonosok, gazdálkodók, területhasználók, gazdálkodói érdekképviselői szervek, civil szervezetek vagy hivatali kapun vagy postai úton és/vagy e-mailben kaptak értesítést az egyeztetési dokumentációval kapcsolatban. A dokumentumot mindenki számára hozzáférhetővé tettünk a Duna-Dráva Nemzeti Park Igazgatóság (DDNPI) honlapján elektronikus formában, valamint kifüggesztésre került az érintett önkormányzatok és a DDNPI hirdetőtábláin.

A koronavírus terjedése miatt bevezetett korlátozásokra tekintettel, a tömeges megbetegedést okozó humán járvány megelőzése érdekében a fenntartási terv nyilvános fórumon való bemutatására és megvitatására nem került sor, a véleményezési eljárás lefolytatása személyes találkozók nélkül zajlott. A személyes egyeztetés és információnyújtás érdekében ügyintézőnk telefonos elérhetőségét biztosítottuk az érdekeltek számára.

3.4.1. Felhasznált kommunikációs eszközök

Weboldal feltöltése aktuális információkkal és az egyeztetési dokumentumokkal. A terv az egyeztetés megkezdése óta mindenki számára elérhető a Duna-Dráva Nemzeti Park Igazgatóság honlapján.

Érintettek tájékoztatása levélben, hivatali kapun, postai úton vagy e-mailben történő megkereséssel: a következő fejezetben felsorolt címzettek számára a tájékoztató és a dokumentáció kiküldésre került.

Önkormányzati közzététellel is hozzáférhetővé tettük az egyeztetési dokumentációt. A nyomtatott dokumentum a postai úton történt tájékoztatással egyidejűleg kifüggesztésre került minden érintett önkormányzat és a DDNPI hirdetőtábláján.

Telefonos egyeztetéseket folytattunk az érdeklődőkkel a terv részleteiről.

3.4.2. A kommunikáció címzettjei

Felhasznált kommunikációs eszköz	Érintett célcsoport	Kommunikáció címzettje	Időpont	Levelek, e-mailek, résztvevők száma
írásos értesítés (levél, e-mail)	Hatóságok	Baranya Megyei Kormányhivatal Pécsi Járási Hivatal Környezetvédelmi és Természetvédelmi Főosztály	értesítések kiküldése: 2020.9.21.	15 db értesítő, 4 db írásos észrevétel és 3 db telefonos egyeztetés
		Baranya Megyei Kormányhivatal Agrárügyi Főosztály Erdészeti osztály		
		Baranya Megyei Katasztrófavédelmi Igazgatóság		
		Baranya Megyei Kormányhivatal Foglalkoztatási, Munkaügyi és Munkavédelmi Főosztály Bányászati Osztály		
		Baranya Megyei Kormányhivatal Siklósi Járási Hivatala		
	Önkormányzatok	Nagyharsány Község Önkormányzata		
		Villány Város Önkormányzata		
	Tulajdonosok és kezelők	Mecsekerdő Zrt.		
		Magántulajdonosok		
		Duna-Dráva Cement Kft.		
	vadgazdálkodók	Villányi Vadásztársaság		
	érdekképviselői szervek	Nemzeti Agrárgazdasági Kamara Baranya megyei Igazgatósága		
		Siklósi Körzet Tájékoztatási Szolgáltatás iroda		
	civil természetvédelmi szervezetek	Magyar Madártani és Természetvédelmi Egyesület Baranya megyei Helyi Csoport		
		Dél - Baranya Határmenti Települések Egyesülete		
webes közzététel	valamennyi célcsoport	nyilvános	2020.9.20.	n.a.

3.4.3. Egyeztetés hatósági és területi kezelő szervekkel

Vélemény adó érintett szervezet/személy	Időpont	Vélemény	Vélemény kezelése, indoklás
Baranya Megyei Kormányhivatal Pécsi Járási Hivatal Környezetvédelmi és Természetvédelmi Főosztály	2020.10.28.	A tervvel egyetért, észrevételt nem tesz.	-
Baranya Megyei Kormányhivatal Közlekedési, Műszaki Engedélyezési, Mérésügyi és Fogyasztóvédelmi Főosztály Bányászati Osztály	2020.10.19.	Rendelkezésünkre bocsátotta a „Nagyharsány I. – mészkő” védnevű külszíni bánya adatát és felhívta rá a figyelmet, hogy ásványvagyon-gazdálkodási szempontból biztosítani kell a megismert és nyilvántartott ásványvagyon megőrzését, valamint a visszahagyott ásványvagyon további kitermelhetőségét.	A természetvédelmi szempontok érvényesítése érdekében a jelenleg érvényes engedélyekben foglaltakon túl további ásványvagyon kitermelés nem engedélyezhető, mivel az védett, fokozottan védett és közösségi jelentőségű fajokat és élőhelyeket egyaránt veszélyeztetne. Tudomásunk szerint erre nincs is szándéka a tulajdonosnak.
Baranya Megyei Kormányhivatal Agrárügyi Főosztály Erdészeti osztály	2020.10.27.	Nem tesz észrevételt.	-
Mecsekerdő Zrt.	2020.10.30.	1. Hiányolja a megalapozó dokumentáció részletes információit és a jelölő élőhelyek pontos térképi lehatárolását. 2. Kifogásolja a „B06 Fakitermelés” veszélyeztető tényező szerepeltetését. 3. Meglátása szerint a folyamatos erdőborítást biztosító gazdálkodás a tájidegen főfafajú és az elegyes erdőkben nem alkalmazható. 4. A javasolt közlekedési korlátozások módosítását kéri a gazdálkodási tevékenységgel összefüggő gépjárműhasználat biztosításához. 5. Támogatja a vadgazdálkodásra vonatkozó javaslatok	1. A megalapozó dokumentációt és a térképmellékleteket (shape formátumban) megküldtük. 2. A kifogásolt veszélyeztető tényező szerepeltetését (mint alacsony jelentőségű tényező) továbbra is indokoltnak tartjuk, mivel meglátásunk szerint a jelölő élőhelyeken folyó beavatkozások óhatatlanul járnak némi zavarással, bár ezek hatása megfelelő módszerek esetén csak átmeneti és nem jelentős. 3. A célkitűzések között jelenik meg a folyamatos erdőborítást biztosító gazdálkodási módok szorgalmazása. A tájidegen főfafajú, vagy jelentős tájidegen elegyet tartalmazó erdőállományok esetében egyelőre valóban nem célravezető, ezek esetében a tervben javasolt természetvédelmi szempontú

		érvényesítését. 6. Javasolja a kezelési egységek határainak rögzítését. 7. Meglátása szerint a KE-3 kódú kezelési egységek esetében jelentős ellentmondás látható az élőhely besorolás és a kezelési egység természetességi állapota között. Pl. a Nagyharsány 2 erdőtag többségében akác főfafajú kultúrerdő természetességi állapotú, amely nem sorolható 91L- Illír gyertyános-tölgyesek közé. 8. Javasolja a vegyszerhasználat engedélyezését a szerkezetátalakításokban, valamint felhívja rá a figyelmet, hogy ezek a rendes erdőgazdálkodás körét meghaladják, és jelentős többlet ráfordítással járnak. 9. A KE-3 kezelési egység E09 előírásának pontosítását kéri akként, hogy az újonnan kialakítandó közelítő nyomokra vonatkozzon. felhívja rá a figyelmet, hogy az E51-es pont céljait az erdőtervbe építve, azzal összhangban szükséges szabályozni, megállapítani. 10. A KE-6 Rontott területek, telephelyek d. pontjában a vegyszerhasználat tiltását indokolatlannak tartja.	kezelések és szerkezetátalakítás utáni távlati célként értelmezhető. 4. A javaslatnak megfelelően módosítottuk a tervet. 6. A kezelési egységek lehatárolásának szerkeszthető térképállományait megküldtük a Mecsekerdő Zrt. részére. A kezelési egységek lehatárolása hosszútávon rendszeres felülvizsgálatot igényel az élőhelyek természetes átalakulási folyamatai és az erdőgazdálkodás okozta változások miatt is. 7. A KE-3 kódú kezelési egységbe soroltuk a csökkent természetességű honos állományokat (ezek között jelölő gyertyános-tölgyesek alacsonyabb természetességű állományai is megtalálhatók), a tájidegen és elegyes erdőket, tehát a terület azon erdeit, amelyek gazdasági hasznosítás, illetve kezelés alatt állnak. Meglátásunk szerint az akác főfafajú kultúrerdő természetességi állapotú erdők ide sorolása nem jelent ellentmondást. 8. Az idegenhonos állományok fafajszerkezet-átalakításához a vegyszerek alkalmazását a fenntartási terv nem ellenzi, erre hatósági engedéllyel lehetőség van (megjegyzésben ennek megfelelően kiegészítettük a tervet). A szerkezetátalakítás (akárcsak a terv többi része) nem kötelező előírás, de természetvédelmi szempontból a Natura 2000 besorolású és védett területeken, amennyiben a gazdálkodónak erre lehetősége nyílik mindenképpen indokoltnak tartjuk. A felmerülő többletköltségeket javasolt pályázatból vagy egyéb elérhető támogatásból finanszírozni. 9. A tervet a javaslatnak megfelelően kiegészítettük. 10. A KE-6 Rontott területek, telephelyek d. pontjában a vegyszerhasználat tiltása
--	--	--	---

			nem célunk, de fontosnak tartjuk az indokolatlan vegyszerhasználat kerülését, a környezetre ártalmas anyagok használatának lehetőség szerinti minimalizálását.
Magántulajdonosok	2020.09.21.	A terület magántulajdonosát telefonon értesítettük a fenntartási tervről és annak egyeztetéséről. Észrevételt nem tett.	-
Duna-Dráva Cement Kft.	2020. 10.	A Duna-Dráva Cement Kft. jogi képviselője szóban jelezte, hogy a fenntartási tervben foglaltakkal szemben kifogás nem merült fel, észrevételt nem tesz.	-

4. NATURA 2000 FENNTARTÁSI TERVET JÓVÁHAGYÓ NYILATKOZAT

AGRÁRMINISZTERIUM

Nyilatkozat

A HUDD20006 Szársomlyó kiemelt jelentőségű természetmegőrzési terület Natura 2000 fenntartási terve megfelel az európai közösségi jelentőségű természetvédelmi rendeltetésű területekről szóló 275/2004. (X. 8.) Kormányrendelet 4. §. (4) bekezdésben foglalt tartalmi és formai követelményeknek. A Natura 2000 fenntartási tervet a Natura 2000 fenntartási tervek Szakmai Bizottsága elfogadta.

A HUDD20006 Szársomlyó Natura 2000 területre vonatkozó fenntartási tervet, az agrárminiszter megbízásából, jóváhagyta:

Balczó Bertalan

természetvédelemért felelős helyettes államtitkár

Budapest, 2021. május „12.”